MART-NİSAN 2017
YIL:2 SAYI:10
WWW.GUMUSHANE.GOV.TR

GÜMÜŞHANE
Süleymaniye
GAZETESİ

GÜMÜŞHANE VALİLİĞİ'NİN ÜCRETSİZ YAYINIDIR

Süleymaniye
« Zamanı geldi »

"Suluhan'ın balkonundan vadiyi seyrederken kuzeydeki şehre giden kervanları koruyan Canca Kalesi'nin her bir suruna gözlerimle dokundum."

"Zamanı büyüleyen bu mekânda gülümseyerek dinledim yüzyıllar öncesinden gelen sesi"

Kervanını Süleymaniye'ye çeken yolcular gibi bende Suluhan'a girdim. Geçmişte yolcuların konakladığı odalara heybelerimi bıraktım. Suluhan'ın balkonundan vadiyi seyrederken kuzeydeki şehre giden kervanları koruyan Canca Kalesi'nin her bir suruna gözlerimle dokundum. Alabildiğine sarp bir kayanın üzerine inşa edilen kale, uçurumun kenarlarından dönen surlarıyla başımı döndürüyordu.

Gümüşhane'yi iki yana ayıran Harşit Çayı turkuaz mavisi bereketiyle süzüle süzüle akıyordu. Tarihi İpek Yolu'na ulaştığımda bir an gözlerimi kapattım. Yanı başımda durdu kervanlar en kıymetli yükleriyle, develer Musalla Deresi'nden su içti, tüccarlar alın terini sildi. Binlerce yıllık tarihi bir solukta içime çekmiştim. Musalla Vadisi üzerinde uçan bir şahin, çığlığıyla selamladı beni. Başımı hafifçe sağa çevirdiğimde Gümüş Kız'ın Kalesi tüm heybetiyle yükseliyordu.

Suluhan'dan ayrıldım, kaleye kadar olan beşyüz metrelik mesafeyi katettim. İnce patika bir yoldan kaleye doğru yürürken attığım her adımda heyecanlanıyordum. Kalenin girişindeki dehlize ulaştığımda burası orası mı diye geçirdim aklımdan. Dehlize atladım. Zaman birden değişmişti, karanlığa doğru yürümeye koyuldum. "Keşfetmek cesaret ister" diye geçirdim içimden. Suluhan'dan aldığım bir çıra yardımıyla dehlizde toprakla kaplanmış merdivenleri çıktım, tünelin ucundaki ışığı gördüğümde gülümsedim. Bu tünel beni kalenin içine aldı. Nefesim kesilmiş, korku ve heyecandan terlemiş olmama rağmen keşfetme duygusuyla yoluma devam ettim. Gümüş Kız karşıladı beni, hoş geldin diyerek, babam kale komutanı binlerce yıl önce yapılmış bu kalede kuzeye ve doğuya giden kervanların güvenliğini sağlamak için yaptırılan kalede görevli dedi. O gün bu gündür. İpek yolundan akan kervanları izlerim.

Zamanı büyüleyen bu mekânda gülümseyerek dinledim yüzyıllar öncesinden gelen sesi. Selamını alıp Gümüş Kız'ın sarp kaleye tırmanmaya devam ettim. Bin metrekarelik bir alanda kurulan Canca Kalesi'nden vadi kuşbakışı izleniyordu. Harşit Çayı kıvrıla kıvrıla akıyor, üzerinde yırtıcı kuşlar kanat çırpıyordu. Suluhan buradan çok küçük görünüyordu. Kale çevresindeki badem ağaçlarından yayılan koku, kale surlarından süzülerek gökyüzüne ulaşıyordu.

Zamanın durduğu bu mekânda fotoğrafın anı yakalaması hiç de zor değildi. Gözlerimle tüm zamanı durdurduğumda doğanın eşsiz görüntüsünü ve tarihin akışını kadrajına alan deklanşörün sesi kulağıma geldi.

Güncel
İstiklâl ve istikbal şairi Akif

İstiklal Marşı'mızın Kabulünün 96. Yıldönümü ve Mehmet Akif Ersoy'u Anma Günü münasebetiyle Gümüşhane Kültür Merkezi'nde "İstiklâl ve İstikbal Şairi Mehmet Akif" temalı program düzenlendi.

SAYFA 2

Kültür
Toprağa yakın olmak

Çimlenen tohumlar için bir başlangıç, ömrünü tamamlayanlar için yeni başlangıçlara bir kapıdır toprak. Bu yüzden belki de doğada ziyaretçileri hiç bitmeyen en işlek caddedir o. Değerini bilene kat kat verir bereketini, sırtını dönüp gidenden alır ihanetin bedelini. İlkbaharda yeni gelin gibi sizi karşılar, nice yavrular verir yaza kadar. Toprağa yakın olmak demek, ona dokunmak, onu düşünmek, ona hak ettiği değeri vermek ve onu korumaktır.

SAYFA 3

Kültür
Süleymaniye'de kıyam

Süleymaniye'deyim şehrin yalnızlığının ortasında birkaç tane kalan gizem dolu konaklara bakıyorum, bu konaklarda ne acılar ve sevinçler yaşanmış kim bilir? Çevre yüzyılların şahidi, camisi olmayan minareler, çeşmeler, hamamlar, mezarlıklarla dolu.

SAYFA 8

Güncel
Bir hilâl uğruna yâ Rab ne güneşler batıyor!

SAYFA 2

Tarih
Kalelerde tarih yolculuğu

Anadolu'da, milattan 6 bin yıl öncesinden başlayıp, birkaç yüzyıl öncesine kadar süren bir zaman yolculuğu yapmak isteyenlere, belki de en anlamlı ipuçlarını veren uğrak yerleri kaleler olacaktır. Sayısız savaş ve göçlerin arasında gerçekleştirilecek bu uzun tarih yolculuğu, Hitit, Urartu, Lidya, Roma, Bizans, Selçuklu ve Osmanlı kültürlerinden fevkalâde çarpıcı kesitleri gözler önüne sermektedir.

SAYFA 7

GÜFA'dan üç ödül birden

Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi uygulama birimi Gümüşhane Film Atölyesi (GÜFA), 9. Uluslararası ROFİFE Kısa Film Festivali'nde 3 ödül birden alarak önemli bir başarı elde etti. Festivalde, yönetmenliğini Abdurrahman Demir'in yaptığı, çekimleri Konya'da gerçekleştirilen "Kırmızı" belgesel filmi Jüri Özel Ödülü kazandı. Yönetmen koltuğunda Caner Özarslan'ın oturduğu ve İzmir'in Bademler köyündeki tiyatronun konu edinildiği "Bademler" belgeseli Mansiyon Ödülü almaya hak kazanırken, Hasan Erdoğmuş'un yönetmenliğini üstlendiği ve gözleri görmeyen iki yaşlı kardeşin hayatını anlatan "İsterdim" belgeseli ise Kulüp Özel Ödülü alarak geceye damgasını vurdu.

Festivalin ödül töreni Mersin Yenişehir Atatürk Kültür Merkezi'nde gerçekleştirildi. 703 filmin yarıştığı festivalde, ödülleri sinema dünyasının önde gelen, tanınmış isimleri takdim etti. "Kırmızı" belgesel filminin yönetmeni Abdurrahman Demir ödülünü Anadolu Üniversitesi İletişim Bilimleri Fakültesi Eski Dekanı Prof. Dr. Nezih Orhon'un elinden alırken, "Bademler" belgesel filminin yönetmeni Caner Özarslan'a ise ödülünü Deniz Türkali takdim etti.

Kültür-Turizm
Dorukların çevrelediği yalnız ve sessiz buzul gölleri

Şehir daha uyanmadan kalkıp yola düşüyordum yine ve akşama kadar doğanın güzelliğini yaşayacaktık. Bir yerlere yetişmenin telaşı olmadan yürümenin, ciğerlerimizi temiz havayla doldurmanın, dinginliğin, sakinliğin tadını doyasıya yaşamak benim için işim gereği her zaman yaptığım bir şeydi. İnsanlar şehirlerde, mevsimlerin güzelliklerini...

SAYFA 3

Tarih
Kafkas yollarında

Batum'dan ayrılmak, kalpte elem bırakmamak mümkün değil. Bu ayrılık, sevilen bir vücuttan ayrılmak kadar elem verici. Fakat Batum'a tekrar kavuşmak ümidimiz büsbütün mahvolmadı. Batum'dan Trabzon'a, oradan Erzincan'a, Erzurum, Kars, Ardahan, Artvin yoluyla, Osmanlı vatanının harap ve perişan beldelerinden, eski toprakların sarı çiçekli yeşil ovalarından, Osmanlı kahramanlığının tarihî merkezlerinden, Özdemiroğullarının, Lala Mustafa Paşa...

SAYFA 5

Yeni Zigana Tüneli'nin temeli Başbakanımız Sayın Binali Yıldırım'ın teşrifleriyle atıldı

Gümüşhane-Trabzon karayolu arasında yapımına başlanılan ve tamamlandığında 14.5 kilometre uzunluğundaki iki tüp tüneliyle dünyanın en uzun ikinci, Türkiye'nin ve Avrupa'nın ise en uzun tüneli olacak olan yeni Zigana Tüneli'nin temel atma töreni Başbakanımız Sayın Binali Yıldırım'ın teşrifleriyle gerçekleştirildi.

Zigana Dağı'ndaki tünel şantiyesi önünde Başbakan Yardımcısı Nurettin Canikli, Milli Savunma Bakanı Fikri Işık, Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanı Ahmet Arslan ve Maliye Bakanı Naci Ağbal'ın da katıldığı törende vatandaşlarımıza hitap eden Başbakanımız Sayın Binali Yıldırım, "Burası Zigana Tüneli, tarihi İpek Yolu'nun en önemli noktası. Bu tünel inşa edilince Trabzon'dan Gümüşhane'ye, Bayburt'a oradan Aşkale, Erzurum, Erzincan'a giden yol daha kısalacak, daha güvenli hale gelecek, insanlarımız rahat ve konforlu şekilde seyahat edecek. Geçmişte bu Zigana Dağı nice ocakların sönmesine neden oldu. Hatta türkülere, ağıtlara konu oldu. Birbirlerini yolcu ederken insanlarımız yörede 'Zigana'da hayatta kalırsak, inşallah görüşürüz' diyorlardı. Artık bu topraklarda hayatta kalma derdi ile seyahat olmayacak. Konforlu, huzurlu, emniyetli şekilde vatandaşlarımız vatan toprağının her köşesine rahatça gidecekler, sevdikleri ile biraya gelecekler." dedi.

Konuşmanın ardından Başbakanımız Sayın Binali Yıldırım, Başbakan Yardımcısı Nurettin Canikli, Milli Savunma Bakanı Fikri Işık, Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanı Ahmet Arslan, Maliye Bakanı Naci Ağbal, Gümüşhane Valisi Okay Memiş, Trabzon Valisi Yücel Yavuz ve diğer protokol üyeleri temel atma butonuna hep birlikte bastılar.

Güncel
50 bin ceviz fidanı toprakla buluştu

SAYFA 2

Röportaj
Sahrap Soysal

SAYFA 10

İstiklâl ve istikbal şairi Akif

İstiklal Marşı'mızın Kabulünün 96. Yıldönümü ve Mehmet Akif Ersoy'u Anma Günü münasebetiyle Gümüşhane Kültür Merkezi'nde "İstiklâl ve İstikbal Şairi Mehmet Akif" temalı program düzenlendi.
Mareşal Çakmak Sosyal Bilimler Lisesi tarafından hazırlanan İstiklal Marşı'mızın Kabulünün 96. Yıldönümü ve Mehmet Akif Ersoy'u Anma Günü programına Gümüşhane Valimiz Sayın Okay Memiş, Belediye Başkanı Ercan Çimen, Gümüşhane Üniversitesi Rektörü Halil İbrahim Zeybek, İl Emniyet Müdürü Orhan Kar, İl Jandarma Alay Komutan Vekili Yarbay Faruk Akıncı, İl Milli Eğitim Müdürü Seydi Doğan, kamu kurum müdürleri, öğretmenler, öğrenciler ve vatandaşlar katıldı.
Mehmet Akif Ersoy'un "Çanakkale şehitlerine", "Bülbül", "Yâ Râb Bu Uğursuz Gecenin Yok Mu Sabâhı?", "Tükürün" şiirlerinin dramatize edildiği programda, şairin hayatı da şiirsel anlatımla anlatıldı.
Öğrenciler tarafından sahnelenen Mehmet Akif Ersoy oratoryosu ile son bulan programın ardından sahneye çıkarak emeği geçen öğrenci ve öğretmenleri tebrik eden Sayın Valimiz, çocuklarımızı Mehmet Akif Ersoy'un ve ecdadımızın kökleri ile yetiştirmemiz gerektiğini belirterek, "Ama bu çocukları aynı zamanda nano teknolojiyi bilen, giyilebilir teknolojiyi bilen, nesnelerin internetini bilen, dünyanın bütün teknolojilerine hakim, yabancı dile hakim, Türkiye Cumhuriyeti devletinin 2023 vizyonuna yaraşır ve yakışır bir şekilde emin adımlarla geleceğe taşıyacak, ilimle, fenle ve teknoloji ile de yetiştireceğiz. Bugün burada ifade edilen son derece önemli değerlerimizle birlikte o bahsetmiş olduğunuz, hem Mustafa Kemal Atatürk'ün muasır medeniyetler seviyesi dediği, hem de Sayın Cumhurbaşkanımızın 2023 vizyonu olarak koyduğu değerlere de sahip bir genç nesille emin adımlarla ilerleyeceğiz. Tebrik ediyorum hepinizi, sınavlarınızda da başarılar diliyorum." diye konuştu.
Programın ardından Sayın Valimiz ve diğer davetliler, Kültür Merkezi'nin fuaye alanında açılan resim sergisini gezdi.

« Bir hilâl uğruna yâ Rab ne güneşler batıyor »

Çanakkale Zaferi'nin 102. yıldönümü ve Şehitleri Anma Günü münasebetiyle, Atatürk Anıtı önü ve Kültür Merkezi'nde program düzenlendi.
Atatürk Anıtı'na çelenk sunma törenin ardından, Kültür Merkezi Konferans Salonu'nda Gümüşhane Lisesi tarafından hazırlanan Çanakkale Zaferi'nin 102. Yıldönümü ve Şehitleri Anma Günü programına Gümüşhane Valimiz Sayın Okay Memiş, Gümüşhane Milletvekilimiz Sayın Cihan Pektaş, Belediye Başkanı Ercan Çimen, Cumhuriyet Başsavcısı Bozan Çevik, Vali Yardımcısı Murat Kahraman, İl Emniyet Müdürü Orhan Kar, İl Jandarma Alay Komutan Vekili Yarbay Faruk Akıncı, Gümüşhane Şehit Aileleri ve Gaziler Derneği Başkanı Cahit Erdoğan, kurum müdürleri, şehit ailelerimiz, gazilerimiz, vatandaşlar ve öğrenciler katıldı.
Saygı duruşunda bulunulması ve İstiklal Marşı'mızın okunmasıyla başlayan programa daha sonra Çanakkale Zaferi'nin 102. yıldönümü ve Şehitleri Anma Günü münasebetiyle düzenlenen şiir ve kompozisyon yarışmalarında dereceye giren öğrencilere ödüllerinin takdim edilmesiyle devam edildi.
Vali Okay Memiş burada yaptığı konuşmada, Çanakkale savaşının dünya tarihinde çok önemli bir yeri olan, çok sayıda şehit verilen bir savaş olduğunu belirterek, asıl hedefin Çanakkale olmadığını, İstanbul ve nihayetinde Osmanlı İmparatorluğu'nu tamamen ele geçirmek olduğunu söyledi.
Gazi Mustafa Kemal Atatürk ve diğer komutanların, askerlerin ve şehitlerin sayesinde düşman güçlerinin bu amaçlarına ulaşamadıklarını kaydeden Sayın Valimiz, "Bizim tarihimiz 18 Mart Çanakkale Zaferi gibi nice zaferlerle doludur. En son geçtiğimiz 15 Temmuz'da içimizdeki hainlerin darbe teşebbüsüne karşı bu aziz millet hem şehit verdi, hem gazi verdi. Bu ülkeyi bölmek ve parçalamak isteyen, belki de tapusunu emperyalist güçlere vermek isteyen o hainlere milletimiz fırsat vermedi. Biz milletimizle ne kadar gurur duysak azdır. Ecdadımızdan aldığımız bu şevkle aziz milletimize hizmet etmek durumundayız. Sadece ecdadımızın yaptıkları övünmek yetmez. Gençlerimizi çok iyi yetiştireceğiz, bilimle, milli ve manevi değerlerimizden aldığımız güçle, nano teknolojiyle, giyilebilir teknolojiyle yetiştireceğiz. Gümüşhane'de yetişen bu gençlerimizi çağın en iyi teknolojisiyle yetiştirip geleceğe hazırlayacağız." dedi.
Konuşmaların ardından programa, "Bir Destandır Çanakkale" isimli tiyatro gösterisi ile devam edilirken, programın ardından Sayın Valimiz ve protokol üyeleri emeği geçen tüm öğrenci ve öğretmenleri tebrik ederek, hatıra fotoğrafı çektirdiler.
Programın ardından, davetlilere Çanakkale menüsünde yer alan hoşaf ve kuru ekmek ikram edildi.

Milli Savunma Bakanı hemşehrimiz, Fikri Işık ilimize geldi

Gümüşhane'de ilk olarak Valilik ziyaretinde bulunan Milli Savunma Bakanı Fikri Işık, Gümüşhane Üniversitesi'nde 'Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi' konulu konferansta üniversite öğrencileriyle bir araya geldikten sonra yaklaşık 160 milyon TL bedelle yapımına başlanan 112 Çağrı Merkezi, TOBB İmam-Hatip Ortaokulu, Modern Pazar Yeri, İŞGEM ve 528 konutluk TOKİ inşaatlarının temel atma törenine katıldı.
İl merkezinin ardından Şiran'a geçen Milli Savunma Bakanı Fikri Işık, burada yapımı tamamlanan Hükümet Konağı, Halk Eğitim Merkezi Müdürlüğü Hizmet Binası ve Kapalı Spor Salonu'nun toplu açılışı törenine iştirak etti.

TÜBİTAK proje yarışmasında bölge birincisi oldular

Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK) tarafından Erzurum'da düzenlenen 48. Lise Öğrencileri Araştırma Projeleri Bölge Yarışması'na katılan Türk Telekom Fen Lisesi öğrencileri Egemen Kaçıran, İpek Zent ve Elif Akçay bölge birincisi oldular.
Biyoloji dalında 'Maden Paşalı Alanların Karahindiba, Civanperçemi ve Yayla Çiçeği Bitkileriyle Islah Edilip Tarıma Kazandırılması' isimli projeleriyle birinci olan Egemen Kaçıran ve İpek Zent ile teknolojik tasarım dalında 'Optik Araçlarda Görüntüyü Netleştirmeyi, Mercek Sistemler Kullanmak Yerine İnsan Gözünün Çalışmasını Taklit Ederek Geliştirme' isimli projesiyle birinci olan Elif Akçay, 7-12 Mayıs tarihlerinde Ankara'da yapılacak olan finallerde ilimizi temsil edecekler.

Türk Polis Teşkilatı'nın 172. Kuruluş Yıldönümü Törenle Kutlandı

Türk Polis Teşkilatı'nın 172. kuruluş yıldönümü, Atatürk Anıtı önünde düzenlenen törenle kutlandı.
Atatürk Anıtı'na İl Emniyet Müdürlüğü çelenginin sunulması, saygı duruşunda bulunulması ve İstiklal Marşı'mızın okunmasıyla başlayan törene, Gümüşhane Valisi Okay Memiş, Belediye Başkanı Ercan Çimen, Gümüşhane Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Halil İbrahim Zeybek, İl Emniyet Müdürü Orhan Kar, İl Jandarma Alay Komutan Vekili Yarbay Faruk Akıncı, kurum müdürleri, sivil toplum kuruluşu temsilcileri, Emniyet Teşkilatı mensupları ve vatandaşlarımız katıldı. Törende, İl Emniyet Müdürü Orhan Kar'ın günün anlam ve önemine ilişkin konuşması ve Polis Haftası münasebetiyle düzenlenen yarışmalarda birinci olan şiir ve kompozisyonun okunmasının ardından, dereceye giren öğrencilerimize ödülleri Gümüşhane Valisi Okay Memiş, Belediye Başkanı Ercan Çimen, Gümüşhane Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Halil İbrahim Zeybek ve İl Emniyet Müdürü Orhan Kar tarafından takdim edildi.

50 bin ceviz fidanı toprakla buluştu

Gümüşhane Valisi Okay Memiş'in talimatıyla başlatılan Ceviz Eylem Planı kapsamında Gümüşhane iklimine uygun olduklarını tespit edilen fernor ve fernette çeşitlerinden oluşan 50 bin ceviz fidanının ilk bölümü, düzenlenen törenle, daha önceden başvuruları alınan ve saha hazırlıklarını tamamlayan çiftçilere dağıtıldı.
Gıda, Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüğü bahçesinde düzenlenen fidan dağıtım törenine Gümüşhane Valisi Okay Memiş, Belediye Başkanı Ercan Çimen, Trabzon Orman Bölge Müdürü Mümin Döngez, Gıda, Tarım ve Hayvancılık İl Müdürü Edip Birşen, Gümüşhane Üniversitesi Rektör Yardımcısı Prof. Dr. Bahri Bayram, kurum müdürleri, AK Parti İl Başkanı Av. Celalettin Köse, MHP İl Başkanı Nadim Aydın, GTSO Başkanı İsmail Akçay, Esnaf ve Sanatkârlar Odaları Birliği Başkanı Ali İsmail Daltaban ve çiftçiler katıldı.
Yapılan konuşmaların ardından fidanların dağıtıldığı tören sonrası, merkeze bağlı Mescitli Köyü'nde 10 dönüm alanda tesis edilen bahçede ilk 210 ceviz fidanı toprakla buluşturularak, can suları verildi.

Kuşburnunun gen merkezi Gümüşhane

Gümüşhane Gıda, Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüğü tarafından temin edilen, özel olarak yetiştirilmiş kuşburnu fidanları toprakla buluşmaya başladı.
Hazırlanan kuşburnu projesi kapsamında temin edilen 7 bin adet özel fidan il genelinde dikilirken, merkeze bağlı Tekke Köyü'nde de şuanda kapalı durumdaki Gümüşsu fabrikasının bahçesinde fidan dikim töreni düzenlendi.
Belediye Başkanlığı tarafından satın alınan ve önümüzdeki günlerde yeniden açılması planlanan fabrikanın bahçesindeki törene Gümüşhane Valisi Okay Memiş, Belediye Başkanı Ercan Çimen, Gıda, Tarım ve Hayvancılık İl Müdürü Edip Birşen, Gümüşhane Ziraat Odası Başkanı Adem Okur, kurum çalışanları ve personel katıldı.
Burada basın mensuplarına yaptığı değerlendirmede, Gümüşhane'nin pestil ve kömenin ana vatanı olduğunu vurgulayan Vali Okay Memiş, "Gümüşhane kuşburnunun gen merkezidir. Neredeyse Gümüşhane'nin 319 köyünün tamamında doğal olarak kuşburnu yetişmektedir. Bu nedenle çok geniş ürün kapasitesine sahibiz. Kuşburnu birkaç yıl öncesine kadar Gümüşhane için çok cazip bir üründü. Cazibe merkezleri kapsamında olan ilimizin, bu imkandan yararlanması için, Belediyemizin şirketi tarafından kuşburnu fabrikasını faaliyete geçirmek için Kalkınma Bankası'na müracaat edildi. Biz de takip ediyoruz. Olumlu neticelenmesi halinde binlerce köylü vatandaşımızı ilgilendirebilecek bir çalışmaya daha parmak basmış olacak ve gerçekleştirmiş bulunacağız." diye konuştu.
En az 1 milyon lira katma değer bekledikleri proje kapsamında fabrikanın da faaliyete geçmesiyle birlikte kuşburnu, kızılcık, böğürtlen gibi meyvelerin marmelat ve suyunun üretileceğini ifade eden Vali Okay Memiş, profesyonelce üretim yapıp ülke ekonomisine ve Gümüşhane ekonomisine değer katmayı düşündüklerini sözlerine ekledi.

Bilek güreşi sporcularmızdan önemli başarı

Türkiye Vücut Geliştirme Fitness ve Bilek Güreşi Federasyonu'nun 2017 yılı faaliyet programında yer alan Bilek Güreşi Türkiye Şampiyonası ve Avrupa Şampiyonası Milli Takım Seçmeleri 14-18 Mart 2017 tarihleri arasında Antalya'da yapıldı.

930 sporcunun yer aldığı şampiyonadan başarıyla dönen Gümüşhane Belediye Spor Kulübü sporcuları Şükriye Yılmaz ve Mücahit Genel ile Gençlik Spor Kulübü sporcuları Onur Çakmak ve İbrahim Kaynakçı, Mayıs ayında Polonya'da yapılacak olan Avrupa Şampiyonası'nda Gümüşhane'yi temsil edecek.

Gümüşhane Süleymaniye Gazetesi
MART-NİSAN 2017

Dorukların çevrelediği yalnız ve sessiz buzul gölleri

Gâvur Dağları önünüzü keser, sizi teknolojiden soyup kendisine benzer kıldıktan sonra ilerlemenize izin verir.

Şehir daha uyanmadan kalkıp yola düşüyordum yine ve akşama kadar doğanın güzelliğini yaşayacaktık. Bir yerlere yetişmenin telaşı olmadan yürümenin, ciğerlerimizi temiz havayla doldurmanın, dinginliğin, sakinliğin tadını doyasıya yaşamak benim işim gereği her zaman yaptığım bir şeydi. İnsanlar şehirlerde, mevsimlerin güzelliklerini, daha doğrusu doğadaki değişimi hissetmeden geçirmekte. Kendinizi, başka hiçbir ses duymadan doğanın sakin kollarına bırakmayalı uzun zaman oldu değil mi… Bugün Gümüşhane çevresinde bulunan gölleri gezmeye gidiyoruz.

Gümüşhane ve çevresinde bulunan Gavur Dağları ve Çakırgöl Dağlarında bugün kalıcı buzulların bulunmamasına rağmen buzul zamanlarından kalan çeşitli izler hala geçmişin birer cansız şahididir. Gümüşhane'nin Zigana Dağı'ndan kuzey doğuya hareket ettiğinizde 4 kilometre sonra ormanlar içinde Limni Gölü'ne ulaşırsınız, buradan 20 kilometrelik yolu kat ettiğinizde Çakırgöl Dağları başlangıçta kendisine gelenlere nasıl zorluk çıkartıp teknolojiyi hüsrana uğratıyorsa 3063 metreye ulaştığınızda size açılıp zümrüt yeşili Çakırgölü gözlerinizin önüne serer. Rivayet edilir ki; birinci buzul döneminde bir buzul dili tarafından bugünkü yatağı açılmış, daha sonra da buzulların gözyaşları ile dolmuştur. Güneşin bu tarafı etkileyememesi bu ilişkinin bugün de sürmesine sebep olmuştur. Bugün buzul, göle çimenlerin bile ancak beş yüz metre yaklaşmasına müsaade etmektedir. Eğer dağlara sevdalıysanız bir başka gün sabahın ilk ışıklarıyla Gümüşhane'den Artabel vadisine yola çıkmalısınız. Bu sefer Gâvur Dağları önünüzü keser, sizi teknolojiden soyup kendisine benzer kıldıktan sonra ilerlemenize izin verir. Dört, beş saatlik yürüyüşten sonra 3331 metreye çıkarak kuzey batı yamaçlarını mutlaka görmelisiniz. Altı kilometrekarelik alanda rast gele damlalar gibi saçılmış 21 göl sayarsınız. En yüksekte olanlar Karagöl ve Karanlık Göl'dür. Gölleri seyrederken göllerin alttan alta bir birleriyle kaynaştıklarını görür, Ertabil Deresi'yle sizden kaçtıklarını çok sonra fark edersiniz. Bu büyüden kendinizi kurtarıp mutlaka dağın güney doğusuna dolaşın. Kuzey yamacının eteklerinden düzlüklere doğru ilerlerseniz en büyükleri beş göller olan on üç göl sayarsınız. Buradan yukarı çıkarsanız içinde yıldızların eridiği Yıldız Gölü ile karşılarsınız. Bu göl çimenlerin içerisinden süzen kar suları ve yıldız ışıkları ile beslenip fazla sularını diğer göllere aktarır. İki dönüm büyüklüğündeki Aygır Gölü'nün etrafındaki çimenlerin etkisiyle yemyeşil olan suları gölün ortalarına doğru kararır ve oldukça derindir. Göle bakarken zaman gözlerinizin önünden kayar, bir efsane yaşarsınız.

Vehbi Yalçın

Bir seyyahın gözünden

1869 yılında şehri ziyaret eden Fransız tabiat araştırmacısı Theophile Deyrolle, Gümüşhane bahçeleri hakkında şunları yazar: "Bayburt yolu, bir müddet iki yanında meyve bahçeleri uzanan Harşit Çayı'nı takip eder. Bu bahçelerin büyük bir kısmı su basan arazide yapılmıştır."

T. Deyrolle, Gümüşhane bahçelerini tanıtırken şöyle der:

"Ardasa'dan Gümüşhane'ye bir saat kalıncaya kadar Harşit Çayı'nın mecrasına çıktım. Yeşillik olarak bodur bir takım ağaçlar, meşe ve çamlar vardı. Etraf çoraktı. Kayalar beyaz, kireçli idi. Fakat yolun bir dönemecinde gözlerimi şirin bir manzara aldı. Köpürmüş suların kenarında, meyve ağaçlarının ortasından hanlar ve değirmenler yükseliyordu. Gümüşhane'ye geliyordum. Bu şehrin bahçelerinin bana mübalağalı bir dille methedilmiş olduğunu anlıyordum. Yeşillikler içinde kıvrılan bir yatakta akan Harşit Çayı boyunu çıkıyordum. Murad Hanı'na vardık. Artık burada Harşit Çayı küçücük bir dere halini almıştı. Ulu ağaçların, meşelerin, kavakların, kızılağaçların yerlerine de bodur bir takım ağaçlar kaim olmuştu. Yabani elmalar ve ahlatlar, meyve ağaçlarının son izleri olarak görünüyordu"

Deyrolle, 1869'da evinde misafir olduğu Gümüşhaneliden naklen, ildeki meyvecilikle ilgili şunları yazmaktadır.

"Uyumadan, ev sahibinden ve akşam yemeğine çağırdığı misafirlerinden, memlekete dair işittiğim şeyleri not ettim. Gümüşhane'de meyve ticareti mühimdi. Ortalama olarak yılda 200.000 kuruş tutuyordu. Armut sandıklarla Trabzon, İstanbul ve Erzurum'a sevk ediliyordu. Sevkiyatın zamanı da, bozulmamaları için, meyveler tam olmadan, eylül ve ekim aylarında yapılıyordu. Elmalarına gelince, elmacılık âleminde şöhretli olan Amasya elmalarıyla rekabet ediliyordu. Aşıcılık sanatı bu memlekette çok ileri gitmişti. Bahçelerde, her dalında başka başka çeşitleri bulunan meyve ağaçları gördüm. Gümüşhane yöresi, Erzurum, Bayburt ve Trabzon'a pek çok kiraz gönderir. Erik, kayısı ve beyaz dut, evlerin taraçalarında serilerek güneşte kurutulur. Kırlar da yabani meyve ağaçlarıyla dolmuştur. Bütün sahil boyunca olduğu gibi, bağlar, hemen hiç bakılmayarak yetişir, ağaçlara serbest serbest sarılırlar". diye anlatır.

İki ustanın hikayesi

Gümüşhane'ye 40 kilometre uzaklıkta bulunan Sarıçiçek Köyü'nde yıllarca usta-çırak hünerleri anlatılır. Hikayeye göre 1773 tarihinde köyde torun ve akrabaları bulunan zengin ve nüfuzlu Hacı Ömer Ağa adlı bir şahıs, gelen giden konuklarının konaklaması için iki güzel köy odası yaptırmak ister; çevrede tanınmış taş ve marangoz ustalarından iki kişiyi köye davet ederek onlara niyetini açıklar.Yaptırılacak odalar için hiçbir masraftan kaçınılmayacağını, ama ortaya çıkacak olan yapıların da hakikaten kendi şanına layık birer eser olmasını ister. Ustalar, söylenen niteliklere uygun şekilde bu odaların yapılabilmesi için bütün masrafların karşılanmasından başka kendilerine el emeği olarak da yüzer para altın verilmesini şart koşarlar. Anlaşma sağlanır, bazılarına göre Çaykara'dan bazılarına göre de Arhavi'den geldikleri iddia olunan bu iki kişiden daha yaşlı olanı 'Usta', daha genç olanı da 'Çırak' diye çevrede ün yapmışlardır. İşe koyulurlar. Ustanın bu çevrede marangozluk alanında başarılı eserler vermiş Tahir adlı bir şahıs olduğu, çırakın da gerçek adının bilinmediği anlaşılmaktadır. Usta, cami yakınındaki odayı, çırak da caminin diğer tarafındaki odayı yapmayı üstlenirler. Birbirine 40-50 metre uzaklıkta bulunan ve ölçüleri de birbirine çok benzeyen bu iki yapının sedir, tavan, yüklük,

> "HİKAYEYE GÖRE 1773 TARİHİNDE KÖYDE TORUN VE AKRABALARI BULUNAN ZENGİN VE NÜFUZLU HACI ÖMER AĞA ADLI BİR ŞAHIS, GELEN GİDEN KONUKLARININ KONAKLAMASI İÇİN İKİ GÜZEL KÖY ODASI YAPTIRMAK İSTER"

dolap, ocak ve kahve köşkü gibi iç düzenlenmesine gelince durum değişir. İkinci odanın sorumlusu çırak, bir numaralı odanın sorumlusu Tahir Usta'ya giderek yapı içerisine ne tarzda bir bezeme uygulanacağını sorar. Tahir Usta da "Bu iş için ikimiz de yüzer altın aldık. Sen de ustalığını göster, ben de göstereyim." diyerek, yapı içerisine yapmayı düşündüğü tezyinat konusunda çırağa bilgi vermez. Odasına çekilir ve iki yıl boyunca içeri kimseyi sokmadan çalışır, burada yer içer ve burada yatar. İhtiyacı olan malzemeyi küçük bir aralıktan almak suretiyle de işine devam eder. Ustanın bu ketum davranışından gururu incinmiş çırak da aynı Tahir Usta gibi davranır ve o da içeriye kimseyi almadan zanaat bilgisini ve hünerini ortaya koyarak yapıyı tamamlar.

Sonunda aldıkları parayı helal ettirip, ettirmediklerini göstermek için odaların kapıları köylüye açılır ve anahtarları Hacı Ömer Ağa'ya teslim edilir. Bir de görülür ki, çırak tarafından tamamlanan oda Tahir Usta'nın yaptığını kat kat geçmiş ve içerisi gerçekten bir saray odası kadar güzel bezenmiştir. Çırağa karşı davranışından dolayı çok utanan Tahir Usta da bundan sonra hiçbir bina yapmaz ve mesleğini terk eder. Hikaye ye göre köyü terk eden Tahir Usta'yı o günden sonra ne gören olur ne de duyan olur.

Toprağa yakın olmak

"Toprağa yakın olmak demek, ona dokunmak, onu düşünmek, ona hak ettiği değeri vermek ve onu korumaktır."

Çimlenen tohumlar için bir başlangıç, ömrünü tamamlayanlar için yeni başlangıçlara bir kapıdır toprak. Bu yüzden belki de doğada ziyaretçileri hiç bitmeyen en işlek caddedir o. Değerini bilene kat kat verir bereketini, sırtını dönüp gidenden alır ihanetin bedelini. İlkbaharda yeni gelin gibi sizi karşılar, nice yavrular verir yaza kadar.

Toprağa yakın olmak demek, ona dokunmak, onu düşünmek, ona hak ettiği değeri vermek ve onu korumaktır.

Yakın olursanız toprağa bir o kadar uzun yaşarsınız belki de. Yalınayak dolaştınız mı siz hiç toprağın üstünde? Elektrik yüklerinizi alır, stresinizi dağıtır. Hangi dost stresliyken rahatlatır sizi bu kadar.

Doktor yüzü görmeyen dedelerimiz kil basıyordu sızlayan yaralarına merhem olarak. Nur yüzlü ninemin makyaj çantasına hiç benzemeyen mendil çıkısında saklıydı güzelliğinin sırrı kil. Gelin bacı türkülere konu olan höllük elerdi beşikteki yavrusuna. Ne höllük kaldı ne çömlek, hayal oldu şu binaların arasında toprağı görmek. En acısı sellerle nasıl akıp gittiğini, yok oluşunu seyretmek. Uzaklaştığınızda topraktan o da sırtını döner size. Bir yağmur sonrası içinize çektiğiniz kadar, hasretini çekersiniz kokusunun. Belki de zıt kutupların çekmesi gibi eğriltir belinizi, ağrıtır dizinizi ve yıkılır düşersiniz ona, içine çeker sizi bilemezsiniz. Öyleyse sımsıkı sarılmak lazım toprak anaya. Akıp gitmesini önlemek, bilinçsizce kullanımının önüne geçmek ve nimetlerini tanımak gerek.

Toprak daha nice nimetler verir ki bize, anlatmaya kalksam bitiremem yazık olur size. Âşık Veysel'in toprağı anlatan mısraları dolanıyor yazının başından beri kulağımda. Sabırsızlıkla bekliyor sazı elime alıp tellere vurmamı ve sayfalara bedel şu mısraları mırıldanmamı:

Dost dost diye nicesine sarıldım
Benim sadık yârim kara topraktır
Beyhude dolandım boşa yoruldum
Benim sadık yârim kara topraktır

Nice güzellere bağlandım kaldım
Ne bir vefa gördüm ne faydalandım
Her türlü isteğim topraktan aldım
Benim sadık yârim kara topraktır.

Gelin atı özel olarak süslenir, sağ kulağına beyaz bir mendil bağlanırdı...

Uçan da kuşlara malûm olsun, ben annemi özledim

Çitderesi yöresinde düğün

Gümüştuğ Köyündeki dokuz gözelerden çıkıp, Torul'un bir kilometre yakınından Harşit Çayına karışan Çit Deresi, doğal güzelliklerindeki ayrıcalık gelenek ve göreneklerine de yansır.

Kendine özgü özellikleri ile düğün ayrı bir yer tutar. Bu dere boyunda oyunlar genelde davul zurna veya kemençe ile oynanır. Aynı çalgılar düğünlerin baş tacıdır. Düğünler çoğunlukla Cumartesi ve Pazar gününe rastlardı. Cuma günü oğlan evinden kız evine üç yenge giderdi. Cumayı Cumartesiye bağlayan gece kız evinde, gelen yengeler tarafından kına yakılır, takılar takılır ve geline alınan elbiseler bir bohça ile verilirdi. Yengeler gelinin çeyiz sandığını açtırır ve gelinin çeyizleri o gece kadınlara sergilenirdi.

Aynı gece oğlan evinde ise sadece o köyün erkekleri yarı geceye kadar kendi aralarında eğlenirlerdi. Bu geceye "yeğnik düğün gecesi" derlerdi.

Cumartesi günü öğleden sonra davet edilen diğer çevre köyler akın akın gelmeye başlarlardı. Oğlan tarafı bu alayı gerek davul zurna ve gerekse kemençe ile birlikte babalık (oğlanın yakın akrabalarından olan bir vekili) önde olmak şartı ile karşılardı. Gençler horon yerine alınır, yaşlılar oturma odalarına götürülürdü. Bu karşılama ve oyunlar akşam yemeğine kadar sürerdi. Mümkün olduğu ölçüde her taraf ışıklandırılır, oyun ve şenlik sabaha kadar sürerdi.

Pazar günü oğlan evinde verilen sabah yemeğinden sonra geniş bir düzlükte dizden kırma horonu ile horon kurulurdu. Güveyi tıraş için orta yerde bir sandalyeye oturtulur, berber tıraşa başlar fakat usturayı sürdüğü halde kesmediğini söylerdi. Bunun üzerine güveyi berbere bir miktar para verir ve berber tıraşı bitirirdi. Berberin tıraşı beğenilirse orda bulunanlar bahşiş için para atarlar, paralar çoğunlukla güveye kalır, bazen berberin de bu paradan aldığı olurdu.

Bundan sonra gelini almak için yola çıkılır, gelin yakın köylerden alınacaksa binek olarak at kullanılırdı. Gelin atı özel olarak süslenir, sağ kulağına beyaz bir mendil bağlanırdı. Babalık atı düz yerlerde koşturur, atı şaha kaldırır, mermiler atılır, çalgılarla o köyden kızın köyüne hareket edilirdi. Arabayla bile gidilecek olsa gelin atı oğlan köyünde hazır bulunur, gelin arabadan inince çok yakın da olsa ata bindirilerek oğlan evine götürülürdü.

Kızın köyüne varıldığında babalık ve iki atlı atlarını sürerek geldiklerini haber etmek için kız evine yaklaşarak mermi atarlar ve tekrar geri dönerek düğün alayına karışırdı. Kız evinde bulunan erkekler de bunu duyunca düğün alayını karşılamak için önlerine giderlerdi. Düğün alayı yaklaşınca her iki taraf silah atışına başlar, bu bir çatışma şeklinde olurdu. Bu çatışmada silahlar havaya atılır ve erkek tarafı devamlı üstün çıkardı. Kız tarafı yol göstererek düğüncüyü oyun yerine alırlar, kız ve erkek tarafı karışık olarak çalar oynarlardı. Bu arada babalık kız tarafında hazırlanan öğle yemeğinin tadına bakar, yemekleri tattıktan sonra Keyvaniye (aşçıbaşı) bahşiş verilirdi. Bundan sonra düğün alayına kız tarafı öğle yemeği verirdi. Düğün süresince gerek oğlan tarafından giden yengeler, gerekse düğüncü, kız evinden eşya alınırdı, (kaşık, çatal, bıçak, bardak gibi) amaç alınan eşyayı geline verip baba evini hatırlatmaktı. Kız tarafı da bu konuda dikkatli olur, eşyaları sayı ile verir ve sayarak alırlardı. Çalınan olursa da kimseye bir şey diyemezdi.

Yemekten sonra horonlar tekrar kurulur, bu sırada gelinin bineceği at yavaş yavaş gelinin çıkacağı kapıya yanaştırılırdı. Baba evinden gidecek eşyalar da diğer atlara yüklenir ve yollanırdı. Kapıya çekilen gelin atının kulağına kız tarafından kırmızı mendil bağlanırdı. Bu da gelinin çıkmaya hazır olduğunu gösterirdi. Babalık mendili bağlayana bahşiş verir, kemençeci gelin ağlatma havası çalarak gelinin çıkacağı kapıya gelirdi. Gelinin kardeşi gelinin çıkacağı kapıya iki bıçak saplar, babalık kız vekiline mendiller vererek gözlerini silmesi amacı ile şaka yapardı. Kemençeci ise gelin ağlatma havasıyla şu manileri söylerdi:

Geline göre bir bey baba
Geline göre bir bacı
Ağlar onu kaba kaba
Ağlar onu acı acı
Geline göre bir ana
Geline göre bir kardeş
Ağlar onu yana yana
Gider onunla yoldaş

Babalık bıçağı kapıya saplayana bahşiş verirdi, bahşiş yeterli değilse bıçağın biri çıkarılır, eğer yeterli ise her ikisi de çıkarılırdı. Bahşişi alan iki el ateş eder, bu kızın namusu olduğunu ifade ederdi. Böylece gelin, biri kız tarafından, diğeri erkek tarafından iki kadın ile kapıdan çıkarılarak bekleyen ata bindirilirdi. Bundan sonra düğün alayı çeşitli horonlarla oğlan evine doğru giderdi. Eve yaklaşıldığında babalık tarafından düğün alayının geldiğini duyurmak için atış tekrar yapılır. (Bu arada yollar kesilir, yolu kesenlere bahşiş verilirdi.)

Oğlan evine varıldığında güveyi evin damından gelinin başına şeker dökerdi. (Bunun anlamı iyi geçinelim demektir.) Gelin atanan yanına bir kap getirilir, bu genellikle kazan olur. Yine gelin atının yanına henüz doğurmamış inek (düve) getirilir ve sağ kulağı kesilerek işaretlenirdi. Bu kap ve inek gelinin malı olmuştur artık. Bu işlerden sonra gelin odasına alınır, içeri girerken önce sağ ayağını atardı. (Uğur getirmesi için.) Gelin rahat ettirildikten sonra ayrı bir odada imam nikahı kıyılırdı. Nikah imam ve şahitler tarafından yapılırdı. Bundan sonra oğlan tarafından ve kız tarafından geline verilen eşyalar ve çeyizler tek tek yazılır, tutulan listenin biri kız vekilinde biri oğlan vekilinde biri de köy muhtarında kalırdı.

Nikah bittikten sonra çay, kahve içilir ve gelen misafirler yavaş yavaş giderlerdi. Böylelikle düğün alayı görevini bitirirdi. Akşam olunca herkes evine çekildiği saatlerde güveyi Anatbaşısı-Sağdıç (düğün süresince güveyin yanında kalan, ona arkadaşlık eden ve bilgi veren arkadaşı) tarafından getirilerek kapıdan içeri atılır ve sırtı yumruklanırdı.

Sabahleyin oğlan havaya iki el ateş ederdi. Bu kızın namuslu olduğunun işaretiydi. Kızla birlikte gelen yakın akrabalarından bir kadın odaya gelerek kapıyı çalar gelin tarafından ona gerekli bez verilirdi. Kadın bu bezi açar, içindeki bahşişi alır, bezi oğlanın annesine gösterir, daha sonra kızın baba evine götürürdü.

Düğünden bir hafta sonra kız evinden gelenler çiftleri geriliğe davet ederler, (Bunun anlamı kızı baba evine hasret giderme görüşüdür.) Evine giderken kız yakın akrabalarına hediye götürürdü. Bir hafta sonra da oğlan evine yemeğe davet edilir, böylece hısımlık pekiştirilirdi.

İnkılab yöresinde düğün

Erkek tarafından kız isteme ve söz kesme (düğün gününün kararlaştırılması) işlemlerinden sonra kız ve erkek evinde düğün hazırlıkları başlardı. Yemekler hazırlanır, küçük hediyelerle akraba ve komşular düğüne çağırılırdı. Güveyi bir gün önceden köyün gençleri tarafından bir akraba veya yakını tarafından hamama götürülürdü. Aynı gün güveyinin evinden kız evine yengeler giderdi. Düğün akşamı erkek evinde olduğu gibi kız evinde de düğüne davetliler yemek yedikten sonra mahalli oyunlar oynar, çeşitli şekillerde eğlenirlerdi. Gelinin eline kına konulur, gelinle arkadaşları oyun oynarlardı. Erkek evinde ise akşam yemek yedikten sonra içilir, oynanır ve eğlenceler yapılarak şenlik sabaha dek sürerdi. Sabahtan tekrar düğün evinde toplanılır, kahvaltı yapılır ve düğüncü gelini getirmek üzere kız evine giderdi. Gelin evinde öğle yemeği yenilir, oyun oynanır, burada da çalgı davul zurna veya kemençe olurdu. Gelin hazır olunca ata bindirilir yengeler de atlarına binerek oğlan evine hareket edilirdi. Gelinin güveyi evine gelişini takip eden Cuma günü Cumalık denilen bir toplantı düzenlenirdi. Bu toplantıda köy kadınları gelini görmek için toplanırlar, toplantıda yemek yenir ve yine genç kızlar oynarlardı. Gelini görmeye gidenler hediye götürürlerdi.

Kız evine başlık parası verme adeti kalkmıştır, ancak eğer kız evinin maddi durumu iyi değilse, oğlan evinden düğün için yardım edildiği olmaktaydı. Yine her iki taraf da maddi durumlarına göre yeni kurulacak aileye gerekli eşyayı alırlardı.

Cizere Deresi köylerinde kız isteme ve düğün

Bu yörede evlilik genellikle görücü usulü ile olurdu. Genelde kız ve oğlanın birbirini görmeleri dikkate alınmaz, erkeğin babası uygun gördüğü bir kızı oğlu görmese dahi oğluna isterdi. Gelinlerin yakın akrabadan olmasına özen gösterilirdi. Hatta halamın, dayımın, amcamın kızı dışarıya gitmesin denilirdi.

Fakat iki gencin birbirine sevgisi varsa, oğlanın isteği kardeşleri veya yakın akrabaları tarafından annesine veya babasına iletilirdi. Anne ve babanın da rızalığı olursa durum kız tarafına duyurulur ve kız tarafının niyeti öğrenilirdi. Kız tarafı da bu evliliğe taraftar ise oğlan tarafından kız babasına sözü geçecek birkaç kişi gönderilirdi. İstemeye giden kişilerden birisi ayağına farklı bir çorap giyerdi. Bu da kız istemeye geldiklerini belirtmek için bir işaretti.

Çeşitli konuşmalardan sonra istemeye gidenlerden birisi her yerde olduğu gibi "Allah'ın emri ve Peygamberin kavli ile sizin kızı bizim oğlana istiyoruz." derdi. Kız tarafı kızı verme taraftarı olsa bile ilk gidişte söz kesilmez, bazı bahanelerle işi ertelerdi. Oğlan tarafı kendilerine yapılan iltifat ve rağbete göre yorum yapardı. İstemeye gidenler yedirilir, içirilirse kız tarafı da kızı vermeye razı demekti. Şayet vermeyecek olursa bir bardak su bile ikram edilmezdi. Kız verildikten sonra, ki bu da iki üç kez istendikten sonra olur, söz kesilirdi. Kız tarafı istediklerini bildirir, kesinlikle başlık istenmezdi. Sonra nişan tarihi belirlenir, nişan için kıza yüzük, küpe, saat ve elbise alınırdı. Oğlana ise kız tarafı yüzük alırdı. Her iki taraftan alınan eşyalar karşı tarafa süslü bir bohça içinde heybeyle götürülürdü. Heybeyi taşıyana bahşiş verilirdi. Nişan genellikle sade olarak geçer, ekonomik durumu iyi olanlar "Nişan Düğünü" yaparlardı. Nişandan sonra düğün günü tespit edilir ve düğün hazırlıkları yapılırdı. 5-6 gün önceden alınması gereken eşyalar alınarak tamamlanır, Sonra her iki taraf da yemek hazırlıklarına başlardı. Düğünden bir gün önce yakın köylere ve mahallelere haber gönderilerek düğüne davet edilirdi. Maddi durumu iyi olanlar davet edilen köylere birer koç gönderirlerdi.

Damada evli erkeklerden birisi "Babalık" (sağdıç) seçilir, babalığın hanımı da gelinin "kız yengesi" (badıç) olurdu. Bunlar düğün süresince iki tarafa da yardımcı olurlardı. Düğün sadece Çarşamba veya Pazar günleri başlar, diğer günlerde düğün başlamazdı.

Düğünün başladığı akşam kadınlar kız evinde, erkekler oğlan evinde toplanırlar, akşam yemeği yenildikten sonra kemençe eşliğinde yöresel oyunlarla eğlenilirdi. Çalgı olarak kadınların def çaldıkları da olurdu. Kına gecesi erkek tarafından "yenge" ve birkaç tane kadın, kız evine giderler, gidenlerin tek olmasına dikkat edilirdi. (3-5-7 gibi) Kız evi çok uzak dahi olsa mutlaka akşamdan kız evine gidilirdi. Kına gecesi kız evindeki kadınlar eğlenirken eğlenceye kınacılar da katılırdı. Kınacılar oğlan evinden gelenlere denilmekteydi. Gelini saklama adeti olduğundan, oyunun sonunda kınacılar gelinin ortaya çıkmasını isterlerdi. Kız tarafı gelini yine çıkarmaz, bunun üzerine kınacılar şöyle bir mani ile seslenirlerdi;

"Lamba astım tavana
İslim verir her yana
Biz oyunu bitirdik
Gelin çıksın meydana"

Kız tarafı da buna karşılık:

"Bizim kızı alanın,
Parası bol olacak.
Gelinin çıkması için,
Binlikler dökülecek."

Bunlar gibi çeşitli türkü mani söylendikten sonra gelin ortaya çıkar, topluca oturan kınacılara gelin hoş geldiniz der, büyüklerin ellerinden öperdi. Bunun üzerine gelin alkışlanır, sonra kınacılara kahve ikram edilirdi. Kınacılar kahve tabaklarına bahşiş koyarlar, gelin ortaya oturtulur, başı "gelinlik" denilen ince bir örtü ile örtülürdü. Bir tepsinin içine üçten az olmamak koşulu ile mum yakılır, mumların tek olmasına dikkat edilirdi. Bu arada gelinin eline kına yakılacak kınayı "Kız yengesi" hazırlar (bu babalığın hanımıdır.) kız yengesi gelinin eline kına yakarken tepsiyi kızın başında gezdirirlerdi. Bundan sonra "gelin ağlatma" denilen geleneğe geçilir, iyi türkü söyleyen kadınlardan birisi (bu erkek tarafından seçilir) şöyle türkü ve maniler söylerdi.

"Bataklıklara ev yapma yavrum,
Sacayak bacağı inceden incedir,
O batar gider.
Babanın evinde,
Uzaklara kız verme yavrum,
Kalacak olduğun gece,
O yiter giden.
Bu son gecedir."

Bunlar gibi çeşitli türkü ve maniler söylendikten sonra gelin istemese de ağlar, sonra gelini teselli etmek için birkaç türkü ve mani söylenirdi.

"Ağlama gelinim ağlama
Gelini yolcu eyle
Yarın gülersin.
Arkasından el eyle,
Öbür gün sabahtan
Ağlamasın anası
Beşik belersin.
Allah'ın emri böyle."

Bundan sonra kınacılar oğlan evine dönerler. Kız evinde toplanan kadınlar sabaha kadar eğlenirler. Bu arada erkek evinde de eğlence sabaha kadar sürerdi.

Düğün sabahı erkek tarafının düğün alayı, türküler söyleyerek kız evine gelirdi. Düğün alayının önünde mutlaka babalık seçilen kişi giderdi. Düğün alayı yolda karşılanır ve kuruyemiş ikram edilerek hoş geldiniz denilirdi. Babalık geleneğe uygun olarak kuruyemiş veya çerez tepsisine bahşiş verirdi. Bundan sonra babalık yemekleri kontrol eder ve yine yemekleri yapanlara bahşiş verirdi. Yemekler yenildikten sonra oyunlar oynanır. Gelin alınacağı zaman gelinin kardeşlerinden biri sandığın üstüne otururdu. Babalık bahşiş vermeyince sandığı alamaz. Gelini evden çıkarmak için de ayrıca bahşiş verilirdi. Bahşiş yeterli olmadığı takdirde gelini evden çıkaramazlardı.

Gelin ata bindirilir, eşyaları da başka hayvanlara yüklenirdi. Ata iki diğerlerine birer mendil asılır, düğün alayı oğlan evine gelinceye kadar erkekler yöresel oyunları çalar oynarlardı. Babalık düğün alayından önce oğlan evine giderek damadı hazırlardı. Damat yüksekçe bir yere çıkarılır, elinde ki mendilin içinde şeker, madeni para, fındık gibi çerez bulunurdu. Gelin at üzerinde damadın bulunduğu yerin altına getirilirdi. Damat mendildekileri gelinin başına dökerdi. Gelin attan indirilir, eve girerken mutlaka sağ ayağını önce atardı. Bazen bir kap içerisine su doldurulur ve kapının önüne konur, gelin içeri girerken bu kabı devirirdi. Gelin attan indirildikten sonra gelinle birlikte gelen kardeşi gelin atına binerek atı sürerdi. Babalık bahşişini verince attan inerdi. Gerdek gecesi için gelinle birlikte "yan yenge" gelirdi. Babalık damadı alır gelinle el ele tutuşturarak gerdeğe bırakırlardı. Damat gerdeğe girerken gelinin sağ ayağına basardı.

Gümüşhane Halk Kültürü Antolojisi Cilt:3

Gümüşhane Süleymaniye Gazetesi
MART-NİSAN 2017

Kafkas yollarında

Ardasa (Torul), 25 Nisan 1919

Batum'dan ayrılmak, kalpte elem bırakmamak mümkün değil. Bu ayrılık, sevilen bir vücuttan ayrılmak kadar elem verici. Fakat Batum'a tekrar kavuşmak ümidimiz büsbütün mahvolmadı. Batum'dan Trabzon'a, oradan Erzincan'a, Erzurum, Kars, Ardahan, Artvin yoluyla, Osmanlı vatanının harap ve perişan beldelerinden, eski toprakların sarı çiçekli yeşil ovalarından, Osmanlı kahramanlığının tarihî merkezlerinden, Özdemiroğullarının, Lala Mustafa Paşaların, Ferhat Paşaların, Osmanlı saltanatını asırlarca idame ettikleri kaleler önünden geçecek, tekrar Batum'a döneceğiz. Şu hâlde Rus irfanının, Batum'da sosyal hayatı nasıl etkilediğini tetkik etmek için geniş bir zaman mevcut demek. Trabzon'a döndüğümüz zaman görülüyor ki, bir gün evvel gördüğümüz refah ve saadet beldesiyle, şimdi gördüğümüz fakru sefalet şehri arasında büyük bir fark var. Trabzon'un mazisini, Batum'un hâliyle karşılaştırmak, insanın kalbini sızlatıyor. Trabzon, bir zamanlar medenî bir imparatorluğun merkeziydi. Anadolu'nun bir ucunda İstanbul, öbür ucunda Trabzon, Kahraman Fatih'in zafer yollarına diktiği çiçekler ve güllerle donanmış iki zarif âbide idi. Hakîm Sinanlar, Trabzon'da Yavuz Sultan Selim'in Bizans surları içindeki muhteşem sarayında, edebiyat toplantıları düzenlerken, Rusya'da müthiş bir Çar, Rus kavmini vahşetten kurtarmaya çalışıyordu. Karadeniz'de ticaret için Yavuz'un huzuruna elçiler gönderen, yalvararak mektuplar takdim eden çarların halkı, şimdi Osmanlılığın dört asırlık fütuhat sahâlarını çiğnemişler, muazzam bir beldeyi harabeye çevirmişler, Yavuz'un muhterem annesinin bile mezarını yerle bir etmişler! Oh! Bu dayanılmaz, unutulmaz, onulmaz bir yara. Trabzon'dan çıktığımız hâlde hâlâ müthiş bir istilânın enkazı görülüyor. Yol kenarlarında kamıştan çadırlar, araba parçaları, boş mermi kovanları, at kafaları, müthiş bir fil gibi, yolun üzerine devrilmiş yol makineleri kalbe elem veriyor. Bu sıkıntıyı bir dereceye kadar hafifleten bir şey varsa, tabiatın güzelliği. Değirmendere vadisi cidden latif. Yeşil otlar, sarı çiçekler arasında kurbağaların keskin avazı işitiliyor. İki taraf kayalarla çevrili. Bahar her tarafı yeşillendirmiş; dikilmemiş, ekilmemiş hiçbir yer yok. Fındık ağaçlarının körpe yeşillikleri, henüz tomurcuklanan çalılar arasından derenin çağıltısı, kalbin hüznünü biraz olsun siliyor. Yol kenarındaki köyler bütünüyle yıkılmış. Uzaklarda, kara çamların beyaz ve levent gövdeleri altında çıplak ve siyah pencereleriyle evler görülüyor. Ruslar bu evlerin camlarına varıncaya kadar götürmüşler. Bütün vadi, Trabzonluların gayret ve faaliyetine parlak bir nişane. Kayalara çarpan, çağlayan, akan, köpüren derenin üstünde, insan duramayacak derecede dik meyillerde, kadın, çoluk çocuk, çıplak ve perişan, ellerinde beller, düzenli hareketlerle tarlalarını belliyorlar. Bu çalışan, ekmeğini topraktan çıkaran, evlâtlarını aziz vatanın savunması için sınırlara gönderen halk, görseniz, ne perişan! Ayaklar çıplak, elbiseler lime lime, yüzler yanmış, eller insan eli olmaktan çıkmış. Göğüs bağır açık, karınlar aç, durmadan, ara vermeden çalışıyorlar. Tarlalarda genç ve dinç hiçbir erkek yok. Bir müthiş istilâdan sonra, harap kulübelerine dönen bedbaht köylüler bile ağarmış sakallarıyla, bükülmüş vücutlarıyla torunlarının cansız ve kansız vücutlarını omuzlarına almışlar, güya yaşamak, mes'ut olmak için yurtlarına dönüyorlar. Bazen yol kenarlarındaki yangın yerlerinde, felâketten kurtulan duvarlar üzerine yeni kerestelerden çatılar kuran köylüler görülüyor. Ruslar, bu harabeler ortasında, Cevizlik'e (Maçka) kadar muntazam bir dekovil (küçük demiryolu) yapmışlar. Hattın geçtiği köprüler gayet muntazam. Dere, köprüler altında köpükler saçıyor, çağlaya çağlaya akıyor. Yol gittikçe yükseliyor, çağıltı gittikçe uzaklaşıyor. Yolun kenarı beyaz ve eflâtun menekşeler, karabaşlar, sarı kır çiçekleriyle dolu. Hava daima bulutlu; güneşin bereketli ışıkları bir türlü kendini göstermek istemiyor. Aşağıda, köpükler saçan, daima çağlayan ve uğuldayan bir dere. Karşıda, yamaçlarına karaçamlar tırmanan yüksek dağlar. Sonra uzun süren bir sessizlik. Bu sessizliği ancak çalılara gizlenmiş bir kuşun, ara sıra gönülleri şenlendiren tîz ve tatlı sedası bozuyor. Cevizlik harap. Bütün köy yangın yerinden başka bir şey değil. Cevizlik'ten Hamsiköyü'ne kadar pek çok Rum köyleri var. Büyük kısmı harap edilmemiş. Köylüler tarlalarında çalışıyorlar. Kiliselerin kapıları sımsıkı kilitlenmiş. Ekserisi taştan, ufak bir kapı ile bir iki penceresi bulunan kiliseler, eski Bizans hayatını hatırlatıyor. Bu güzel ve bereketli topraklarda, halk aç ve sefil...
Hava bir türlü düzelemiyor. Kim bilir güneş olsa, bu dereler, bu vadiler, bu körpe fındık ağaçları, güneşin parlak ışıkları altında ne güzel görünecek! Fakat yağmur, hatta dolu, bir türlü eksik olmuyor. Yol yükseldikçe soğuk artıyor. Hamsiköy'e geldiğimiz zaman müthiş bir yağmur başladı. Sabahlara kadar sürdü. Buluttan ve dumandan hiçbir taraf görülmüyor. Arada sırada duman sıyrılıyor, siyah çamların yüksek endamları görünüyor. Zigana'ya yoğun bir duman çökmüş. Bulutlar içinde ilerliyoruz. Uzakta, uzun bir mesafe bile görmek mümkün değil. Devamlı yağmurlar, sular, çamurlar içinde yükseliyoruz. Bazen bulut, bir duman gibi sıyrılıyor, o zaman yolun sol tarafında kesilmiş, yarılmış, hemen yıkılacakmış gibi kalbe korku veren kayalar üzerinde, şebnemler içinde, dağ menekşeleri; solda çamlarla dolu yeşil ve karanlık bir uçurum görünüyor. Bu uçurumun biraz ilerisine bakıldığı zaman, yeşil çamlar arkasında, güya sisten meydana gelen mavimsi bir deniz var. Biraz sonra şiddetli bir kar başlıyor, eller üşüyor. Beyinlerimiz, bu güzel manzaradan üşüye üşüye istifade etmeye çalışıyor. Zigana bir şiir. Yeşillikten, çamlıktan, çağıltıdan oluşmuş bir levha. Sislerin içinden, çamların yeşil derinliklerinden tatlı bir uğultu geliyor. İspinozların bülbül gibi ötüşleri, sisler arasından işitiliyor. Bakışlarımız hiçbir güzelliğe nüfuz edemiyor. Güya geçtiğimiz saat, Zigana, aşk perilerinin zevk ve şenlik zamanıdır. Ormanların âhenkli yeşillikleri üstüne sislerden, bulutlardan bir perde çekmişler. Bu cennet bahçesinin yeşil çağlayanları, kuşlarının terennümleri, çiçeklerin bahar renkleri karşısında zevk ve safa ediyorlar. İçeride bir âhenk var. Biz de bu âhengi dışarıdan bir yabancı gibi dinliyoruz. Bazen güneş, bir projektör gibi, sol taraftaki sarı yayla çiçeklerinin ıslak yaprakları üzerinden uçurumun sislerine doğru ışıklar saçıyor. O zaman kısa bir an içinde, yeşil, zümrüt gibi yeşil bir derinlik, koyu yeşil çamlar, açık yeşil filizler, açık yeşil renginde beyaz köpüklü dereler, sarı, eflâtun ve beyaz çiçekler görülüyor. Gözler bu cazip güzelliğe doymadan, ruh, bu tabiî güzellikler karşısında bol şiir ve hayalle dinlenmeden, güneşin ışıkları birdenbire kesiliyor, yağmur başlıyor, kar yağıyor, çamlar, ağaçlar her şey kayboluyor. Mütemadiyen yükseliyoruz. Hiçbir karlı tepe görülmüyor. Bir zaman oldu ki bu zevk ve sevinç sahnesinin üstünde cazip ve tatlı iki mavi göz göründü. Bu, aşkın lezzetlerini görmüş, sarı, altın gibi sarı saçlarını omuzlarına dökmüş; başında beyaz bir tül, güzelliğin bütün cazibelerine sahip bir kadın gibiydi. Aşağıda kuşların terennümlerini, derelerin çağıltısını zevk ve sevinç âhengini bırakmış, sislerin üstünden bizi gözetliyor. Dikkat ettim: Karlı bir dağın kenarından, mavi bir sema parçası meydana çıkmış, üzerine beyaz bir bulut çökmüş. Artık Zigana'nın tepesine doğru yaklaşıyoruz. Bir zamanlar soğuk suyu, kalbin hararetlerini söndüren çeşmesiyle meşhur olan bu tepe, şimdi harap ordugâh malzemesinden geriye çamurlardan, enkazdan ve gübrelerden başka bir şeyi ihtiva etmiyor. Zigana'da yol genişletilmiş. Çamlardan birçoğu telgraf direği, dekovil traversi için kesilmiş. Keçi çıkamayacak derecede yüksek tepelerden yontulup bırakılmış çamlar sırtlarda küme küme yatıyor. Yollarda Rusların yaptıkları kereste fabrikalarına, harap yol makinelerine tesadüf olunuyor. Bu imar arzusuna karşılık, harap edilmemiş hiçbir Müslüman köyü yok. Yollarda ve köylerde hiçbir adam görülmüyor. Ziganalardan inildikçe, karlı dağlar ve tepeler arasında kafile kafile kadınlara tesadüf olunuyor. Zigana hanları bomboş. Fakir birkaç genç, evlerden birine sığınmışlar, yolculara Ruslardan kalma çayları pişiriyorlar, beş on para kazanıyorlar. Biraz ötede, Rus yer altı barınakları görülüyor. İçlerinden birine Rus idaresi zamanında nasıl yaşadıklarını sordum. Şu cevabı verdi: "Efendi, Urus bize bakıyordu, fakat yüreğimiz korkuda idi. Şimdi korku yok, ama açlık kötü." Yol döne döne iniyor. Bütün köyler harap. Halk vatanlarını, evlerini, ata ocaklarını bırakmışlar, kim bilir nerelere gitmişler, nerelerde ölmüşler! Bu güzel Anadolu böyle miydi? Bir zamanlar bu ocaklardan da dumanlar tüter, bu ovalarda da sürüler otlar, bu evlerde de mes'ut aileler kanaatle, fakat saadetle yaşarlardı. Şimdi her köşe bir mezar, her yer bir viranelik...Ardasa'ya (Torul) geldiğimiz zaman, harabeden başka bir şey görülmüyordu. Ortalık kararmıştı. Güneşsiz, gurûbsuz, donuk ve soğuk bir akşam. Rusların tahribatından, Ermenilerin mezaliminden kalbe dehşet geliyor. İnsan bir fener direği görse, darağacı zannediyor. Ardasa harap. Caminin içi, mezarlık, tamamen perişan. Cami ile medrese, ahıra çevrilmiş. Mezarlığın bir kısmına kahvehane yapılmış. Sokaklar mermi kovanları ile dolu. Burada Rus idaresi zamanında yaşayan Hasan Baba, şehrin bütün menkıbelerini biliyor. Hasan Baba'nın rivayetine göre Ardasa, eskiden cümbüşlü bir yermiş. Düğünler yapılır, zevkler edilir, türküler söylenirmiş. Köyün delikanlıları bazen coşarlar:

Ağa beni vurursun
Kız kolların kurusun
Ben nereye gidersem
Yine beni bulursun

Türküsünün şen ve şakrak nağmeleriyle oynarlarmış. Şimdi, bu nağmelerin hazin bir hatırası bile kalmamış. Ruslar, burada pek çok insan öldürmüşler. Ordumuzun Kabaktepe Zaferi, Ardasa'da Rusları çıldırtmış. Birçok ehli İslâm, Rumların teşviki yüzünden casuslukla suçlanarak haksız yere öldürülmüş. Rumlardan bazıları, Ruslara karşılıksız casusluk etmişler. Kendilerini, Moskof idaresi altında ebediyen yaşayacak sanmışlar. Rus komünistliği İslâmların felâketini bir kat daha artırmış. Hasan Baba diyor ki: -Rusların hürriyet bayramları tuhaftı. Sokaklar o Rus karılarıyla doluydu. Boyunlarındaki çantalara kurdeleler doldurmuşlar, herkese takıyorlar, para topluyorlardı. Bir karı bana da geldi. Türkçe biliyordu. Kurdeleyi takmak istedi. Almadım: "Devletimiz bize hürriyeti çoktan verdi madam. Eyvallah. Bize artık lüzumu yok", dedim. Karının yanındaki asker: "Ne diyor?" diye sordu. O da Moskofça anlattı. İkisi de gülüşe gülüşe yanımdan ayrıldılar. Hürriyetten sonra subayların da neşesi kaçtı. Askerler, generallerin bile nişanlarını söktüler. Efendi, bir görseydiniz, her akşam Kazaklar, şu derenin kenarına toplanırlar, biteviye türkü çağırırlar, oynarlardı. Baktım dere, muntazam bir köprü altından çağıl çağıl akıyor. Ardasa'da iki sıra dükkânların önü arabalarla dolu. Arabalardan biri, kim bilir hangi tabur doktorunun eşyasını taşıyor. İçinde bir insan kellesi, sırıtmış dişleriyle, arabada gitmekten hoşlanmış, âdeta gülüyor. Ortalık kararıyor. Ardasa'nın arkasından yüksek bir kaya, tepesinde taştan işlenmiş gibi zarif, ince bir duvar,
Romalılardan kalma bir kalenin kıymetli harabesi var. Köylüler, bu kalede kral kızının oturduğunu söylüyorlar. Sağda yüksek bir dağın böğründe, sarı kayalar arasında, ince bir yol, kordon gibi dağı çeviriyor. Dükkânlar arasındaki yol, muhacir arabalarıyla dolu. Akşam. Karanlık gittikçe artıyor, uzak bayırlardan araba sesleri geliyor.

Erzincan, 29 Nisan

Ardasa'dan Erzincan'a kadar yol gayet berbat. Kayalık boğazlar, çorak dağlar, çıplak
ovalar, çamur, kar, soğuk, bir yolcu için en can sıkıcı zorluklar güya hep bu mıntıkaya toplanmış. Dağlar geçilmekle bitmiyor, yollar gittikçe uzuyor, ruha sıkıntı veriyor. Kalbimizde Erzincan'a bir an evvel kavuşmak arzusu var, fakat ne mümkün! Şimdi yol dönecek, şimdi güzel bir manzara meydana çıkacak, şimdi bütün bu zorluklar sona erecek zannediliyor. Fakat yeni bir dağ, yeni bir ova, bütün ümitleri kırıyor.

Bu dağlar sıra dağlar
Sılada yârim ağlar.

diyen sevdalı, bilseniz, ne kadar haklı imiş... Ardasa'dan Erzincan'a giden yol üzerinde en güzel, ruha tesellî veren yer, Gümüşhane. Gümüşhane'nin bağları, bahçeleri, elma, zerdali ve ceviz ağaçlarıyla dolu bahçeler dar bir vadide. Yol vadinin kenarından geçiyor. Yolun etrafı tek tük evlerle çevrili. Çiçekli ağaçlar, geniş çayırlar, gümüş yapraklı söğütler altından, dere uzayan bir çağıltı ile akıp gidiyor. Ruslar en güzel meyve bahçelerini harap etmişler. Söğütlerin, cevizlerin, kıymetli meyve ağaçlarının kesilmiş kökleri, geniş ve beyaz kesim yerleri, öldürülmüş bir insan gibi yerlerde duruyor. Bahçe setlerinin taşları yıkılmış, yola dökülmek için küme küme kırdırılmış. Gümüşhane'nin çarşısı, camii, meydanı bu yıkımdan nasılsa kurtulmuş. Tekke Köyü bütünüyle harap. Civarındaki maden suyu, toprakları turuncu renklere boyayarak mütemadiyen kaynıyor. Fakat kükürdü pek çok olduğu için içimi leziz değil. Pirahmet'ten hareket ettiğimiz gün şiddetli bir kar ortalığı bembeyaz etti. Yollarda çamurlardan geçilmiyor. Köse dağının çamları bembeyaz. Yürümek mümkün değil. Her taraf yeknesak. Hiçbir köy görülmüyor. Hiçbir dere, çağıltısıyla, hiçbir ağaç, çiçekleriyle gözü teselli edemiyor. Köse, harap, çıplak, soğuk, kasvetli, geniş bir ova ortasında, bir köy. Civarındaki leziz suyundan başka güzel hiçbir şeyi yok. Sokaklarında kümelerle serçeler oynaşıyor, uçuşuyor. Köpekler duvar diplerinde uyuyor. Ruslar burada bir erzak ambarı kurmuşlar. Köyün en zarif binası Mehmet Ağanın evi. Burası âdeta bir köşk. Rusların hemen her köyde bıraktıkları büyük saç sobalar burada yok. Odanın sobaları Rus tarzında, yerli şömineler gibi. Tavanı ve duvarları gayet süslü. Duvarlarda kelime-i tevhid, zırhlı, saat, keşkül ve çiçek resimleri görülüyor. Hava gayet soğuk. Her tarafta açlık hüküm sürüyor. Bu zengin Anadolu hiç bahtiyar olmayacak mı? Köse'den Günbatır'a kadar kar ve yağmur altında ilerledik. Soğuktan ziyade, yollar ve çamurlar asaba dokunuyor. Günbatır'a geldiğimiz zaman, kendimizi âdeta çamurlara batmış gördük. Fakat Erzincan'a kadar daha uzun bir mesafe var. Karşımızdaki dağlar bembeyaz. Bu dağların beyaz tepeleri arasında, ufak ve sivri bir dağ görülüyor ki, işte burası Sipikör dağı. Köylüler, karın azlığından bahsediyorlar. Fakat atlar pek yorgun. Çamurlar fazla ise, gece dağ başlarında kalmak, kurtlarla pençeleşmek ihtimali var. Bir gün evvel de, yolda birkaç kişi parçalanmış diyorlar. Sipikör'e doğru yola çıktığımız zaman, öğle idi. Dağın eteğine kadar, çamurlu yollardan, soğuk ovalardan gelmiştik. Bu ovalarda arabaların yürümesi de imkânsız. Tekerlekler çamurlara saplanıyor. Hayvanlar, birkaç adımda durmaya mecbur oluyor. Yürümeyi tercih ettik. Fakat bu dağ, yürüyerek nasıl aşılabilir? Zaten akşam oluyor. Sipikör'de yatacak ve barınacak hiçbir yer yok. Yüksekliği iki bin metreye yakın. O kadar sarp ve dik ki, arabaların geçmesi için rampalar yapılmış. Karlar içinde, gökyüzünün maviliklerine karışan zirvesine baktığımız zaman, manevî kuvvetimizin kırıldığını hissediyoruz. Bacaklarımızda zaten derman kalmadı. Arabalar geride. Onların dağa çıkması, o akşam mümkün değil. Erzincan'a yürüye yürüye gitmeye mecburuz. Fakat bir rampayı bile güç çıkıyoruz. Ayaklarımız su içinde. Her rampayı çıktığımız zaman, uçuruma düşmemek için duvarlarına tutunuyor, bitkin ve mecalsiz, karlar üzerine çöküyoruz. Sonra, diğer rampayı çıkmak için düşünüyor, uzun kalp çarpıntıları içinde takatsiz bir hâlde kalkıyor, ayaklarımız kayarak, nefes nefese çıkıyoruz. Güneş, karlar üzerine yaldız serperek batıyor. Her taraf sessiz. Ne derelerin çağıltısı, ne kuşların cıvıltısı, hiçbir ses işitilmiyor. Ortalık kararıyor. Daha tepenin yarısına gelmedik. Büyük felâket. Her taraf kar, uçurum, ölüm ve ıssızlık. Birkaç adım ileride, bir geyik, karlar üzerinden geçip gitmiş. İki sıra iz, gurûb eden güneşe doğru uzanıp kayboluyor. Ağır ağır, karlar içinde tırmanıyoruz. Tepeye geldiğimiz zaman, ortalık kararmıştı. Sıradağların beyazlıklarından başka bir şey görülmüyor. Vücudumuz bîtap. Fakat yine yürümeye, yine Erzincan'a kadar gitmeye mecburuz. Soğuk gittikçe artıyor. Gece. Sert bir rüzgâr esiyor. Sipikör'ü inmek, çıkmak kadar güç değil. Fakat bu sefer, karanlıkta uçurumlara yuvarlanmak tehlikesi var. Bereket versin, ayın tatlı aydınlığı, bizi bu felâketten de kurtardı. Marmara'da gümüş gibi parıltılar, adanın karanlık çamlarında pürnur ışık oyunları, güzel İstanbul'un latif semasında nurlar peyda eden ay, buradaki karlı dağlar, sarp kayalar, korkunç uçurumlarda da bedbaht yolculara kurtarıcı bir meş'ale vazifesi görüyor. İmdadımıza ondan başka gelen olmadı... Erzincan'a doğru iniyoruz. Gece yarısını geçiyor. İnildikçe, ufak ufak dağlar dolaşılıyor. Yarlar atlanıyor, köprüler geçiliyor. Bu Erzincan ne kavuşulmaz, ne görünmez, ne erişilmez bir
yermiş? ...

Kafkas Yollarında
Hâtıralar ve Tahassüsler
Ahmet Refik

Mustafa Orhun

Yeni sürdürülebilirlik: yeşil ekonomi

"Bağteten olmuş iken tûtîgurâba hem-nişîn
Yine şekvâyigurâb eyler garâbet bundandır."
Nev'î

Son elli yıl içinde, dünyanın hemen her köşesinde çok mühim gelişmeler yaşanmaktadır. Ekonomiden ekolojiye, toplum biliminden uluslararası ilişkilere kadar önemli bilim dalları ve disiplinler, bu değişimden nasibini almaktadır. Milyarlarca insanı yakından ilgilendiren ve her geçen gün etkisini biraz daha hissettiğimiz birtakım olaylar, gezegenin ve insanoğlunun geleceğine dair felâket senaryolarını beraberinde getirmektedir. Doğal olarak üzerinde daha çok konuşulmakta, daha çok tartışılmaktadır.İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra zuhur eden Soğuk Savaş yılları, bir anlamda rekabet yıllarıdır. Söz konusu dönemde, Doğu ve Batı Blokları arasında kıyasıya bir mücadele yaşanmıştır. Özellikle askerî ve ekonomik sahada yaşanan rekabet, teknolojinin daha önce hiç olmadığı kadar gelişmesine zemin hazırlamıştır. Kısa sürede büyüyen ekonomiler uluslararası ticaretin artmasına ve yeni bir ideolojinin ortaya çıkmasına yol açmıştır. Ulusal ekonomilerin birbirine eklemlenmesini ve sınırların ortadan kalkmasını saplayan bu yeni ideoloji, doksanlı yıllardan sonra '*küreselleşme*' adıyla uluslararası literatürde yer alacaktır.Batılı değerler sisteminin bir ürünü olan küreselleşme, dünyadaki üretim ve tüketim alışkanlıklarında köklü değişiklikler meydana getirmiştir. Üretimin küreselleşmesi neticesinde dünya piyasaları ilk kez '*ucuz işgücü*', '*sermaye hareketleri*' gibi kavramlarla tanışmıştır. Ülkeler arasındaki rekabeti olumlu yönde etkileyen yoğun ekonomik faaliyetler, tüketici kültürlerini de doğrudan etkilemiştir. Nicelik ve nitelik itibariyle oldukça geniş bir yelpazede piyasaya sunulan ürünler, vitrinleri ve rafları süslediği gibi tüketicilerin hayallerini de süslemeye başlamıştır. Daha çok tüketme eğilimi, ülkeleri daha çok üretmeye teşvik etmiştir. Kısır bir döngü etrafında karşılıklı olarak, birbirini besleyen bu iki unsur, dünya genelinde refahın dağılımı konusunda yabancısı olmadığımız bir tabloyu yeniden gündeme taşımıştır. Batı Avrupa, Kuzey Amerika ve Güneydoğu Asya, küresel sermayenin yoğunlaştığı ve dolayısıyla küresel refahın aslan payını alan bölgeler olarak ön plana çıkmıştır. Küresel ekonominin lokomotif ülkeleri vites büyüttükçe, ekonomik göstergeler hiç olmadığı kadar dikkat çekici bir seviyeye ulaşmıştır. Treni kaçırmama güdüsüyle hareket eden gelişmekte olan ülkeler, benzer bir büyüme politikasıyla ekonomik sisteme dâhil olmuşlardır. Bu anlayış çerçevesinde sürekli büyüme yönünde bir istikamet tayin eden dünya, yavaş yavaş trenin raydan çıkmakta olduğunu ve birtakım kontrol dışı gelişmelerin gezegeni rahatsız ettiğini hissetmeye başlar. Birçok soru işaretini beraberinde getiren bu kritik eşik, dünyayı derinden sarsacak büyük bir stratejinin doğum arifesindeki kırılma noktasıdır. Sürekli büyüme felsefesiyle hareket eden kalkınma modeli, ilk defa yetmişli yılların başında sorgulanmıştır. Ekonominin büyüdüğü bu dönem aynı zamanda nüfusun, açlığın ve çevre sorunlarının büyüdüğü bir dönemdir. 1972 yılında yayınlanan *Büyümenin Sınırları* adlı rapor, kralın çıplak olduğu iddiasıyla uluslararası kamuoyunu uyarmıştır. Kalkınmanın salt ekonomik göstergelerden ibaret olmadığının altını çizerek, böyle devam etmesi halinde dünyayı çok büyük bir felaketin beklediğini ifade etmiştir. Bu düşünce, aynı yıl toplanan Birleşmiş Milletler tarafından da kabul görmüş ve ekonomi tarihinde yeni bir stratejinin fitilini ateşlemiştir. Bu gelişmeler ışığında bütün dünya, mevcut kalkınmanın '*sürdürülemezliğine*' ya da başka bir ifadeyle kalkınmanın '*sürdürülebilirliğine*' odaklanmıştır. Aslında yeni felsefe, tarihsel kökenleri olan bir düşünce sisteminin ürünüdür. Bilindiği üzere iktisat bilimi, kaynakların sınırlı insanların ihtiyaçlarının ise sınırsız olduğunu ortaya koymaktadır. '*Sürdürülebilirlik*' ilkesi bu mantık çerçevesinde hareket eder. İnsanoğlunun, sınırsız nitelikteki arzularını dizginlemeyi amaçlar. Bunu yaparken gezegenin maruz kaldığı küresel ölçekli sorunlara işaret etmiştir. Kalkınma kavramına, ekonominin yanı sıra ekolojik ve toplumsal boyutları ilâve etmiştir. Sadece ekonomik amaca hizmet eden bir kalkınma anlayışının er ya da geç iflas edeceğini ifade etmiştir. Sürdürülebilir kalkınma anlayışı ise, doğal kaynakları dikkate almakta, sosyo-ekonomik eşitsizliği bertaraf etmeyi hedeflemektedir. Böylece, sınırlı kaynakların fütursuzca kullanımından kaynaklanan küresel sorunlar kendiliğinden çözülecektir. Ancak bunun için kapsamlı ve sistemli bir seferberlik hali gerekmektedir.Sürdürülebilir kalkınma, gelişmiş ve gelişmekte olan bütün ülkeleri kapsar. Nitekim son dönemde sıkça söz edilen küresel ısınma ve iklim değişikliği, bütün dünyanın sorunudur. Söz konusu sorunlar, fosil yakıtların gelişi güzel kullanımından kaynaklanmaktadır. Özellikle enerji konusunda aşırı ölçüde yenilenemez kaynak tüketimi, olumsuz ekolojik sinyallere neden olmaktadır. Çevreyi ihmal etmek, yenilenebilir çevre dostu enerji kaynaklarını göz ardı etmek, dünyayı adım adım felâketin eşiğine götürmektedir. İnsanlığın ortak mirası olarak kabul edilen ormanlar yok olmakta, denizler ve okyanuslar sürekli kirletilmektedir. Ekolojik dönün temelini teşkil eden biyoçeşitlilik kaybolmaktadır. Her yıl nesli tükenen ve tükenme tehlikesiyle karşı karşıya olan birçok canlı, uzun vadede insanlığın geleceğini tehdit etmektedir.Sürdürülebilirlik felsefesinin diğer bir özelliği, gelecek nesilleri ön plana çıkarmasıdır. Bu hususiyet, stratejinin hemen her safhasında kendini gösterir. Hatta resmi ve gayri resmi bütün sürdürülebilir kalkınma tanımları, bu noktayı özellikle ve kesinlikle vurgulamaktadır. Esasında bu strateji, insanlığın geleceğini kurtarma projesidir. Zira mevcut kalkınma politikaları, gelecek nesillerin yaşam hakkını ipotek altına almaktadır. Ekonomiyi sürdürülemez bir noktaya doğru götürmektedir. Oysa dedelerimizden bize miras kalan bu dünya, aynı zamanda bizim de torunlarımıza miras olarak bırakacağımız bir emanettir. Bu düşünceden hareketle, sürdürülebilir bir kalkınma anlayışı çerçevesinde, gelecek nesillerin hakkına riayet etmek, daha sağlıklı bir çevrede yaşama taleplerine saygı göstermek gerekir.Çağımızın yeni paradigması, yaklaşık kırk yıllık bir serüvenin ürünü olarak karşımıza çıkmaktadır. 1972 tarihli '*Büyümenin Sınırları*' raporuyla başlayan öykü, Stockholm Birleşmiş Milletler Çevre Konferansı ile devam etmiş ve yine geçen yıl BM nezdinde tertip edilen Rio+20 ile nihai şeklini almıştır. 1992 Rio Deklarasyonu ve akabinde ortaya çıkan zirve metni Gündem 21, sürdürülebilir kalkınma olgusunun geniş kitleler tarafından benimsenmesini sağlamış önemli bir yol haritasıdır. Kısa bir süre sonra imzaya açılarak sera gazı salınımı konusunda ciddi tedbirler almayı amaçlayan Kyoto Protokolü ise, söz konusu sürecin önemli kilometre taşlarından birisidir. Küresel sorunların dünya gündemine taşınması bağlamında kayda değer bir misyon üstlenen uluslararası çevre zirveleri, sürdürülebilir kalkınmanın ölçülebilirliği de dahil olmak üzere pek çok önemli kararın alınmasında önemli rol oynamış, kısa süreliğine de olsa dikkatleri aynı noktaya çekmeyi başarmıştır.Buna mukabil, söz konusu yarım asırlık sürecin, arzu edilen neticeye ulaşma konusunda yetersiz kaldığını kabul etmek gerekir. Sözgelimi, sürekli ısınmakta olan dünyayı soğutma çalışmaları umut verici nitelikte gözükmüyor. İyi niyetli birkaç mütevazı adım dışında, iklim değişikliğine köklü bir çözüm üretme gayreti yok. Normal seyrinden gittikçe uzaklaşan üretim, tüketim ve ulaşım faaliyetleri, sera gazı salınımını tehlikeli boyutlara taşımış durumda. Gıda güvencesinden yoksun yüz milyonlarca insan açlık sınırın altında yaşıyor. Dünya hâlâ soğuk savaş dönemine özgü '*gelişmiş*' ve '*gelişmekte olan ülke*' sınıflandırmasını yapmaya mahkûm. Zira '*triadizm*' olarak adlandırılan ekonomik ve siyasî gücün belli noktalara yoğunlaşması sorunu henüz çözüme kavuşmuş değil. Bilhassa gelişmiş ülkeler, üzerine düşen maddi ve manevî sorumluluktan uzak bir tavır sergiliyor. Dolayısıyla bu tablo, yoksullukla mücadele sorununu daha çetrefilli bir hale getiriyor.Anahtar meseleler konusunda küresel bir irade oluşmuş değil. Dünya, yaklaşık kırk yıl evvel masaya yatırdığı sorunlara aşağı yukarı aynı bakış açısıyla yaklaşıyor. Çevre konferansları, küresel sorunlara dair durum tespiti yapmaktan öteye gidemiyor. Zirve metinler, birkaç temenni ve çözüm önerilerinden ibaret kalıyor. Oysa gezegen, yerel ölçekte atılan bazı olumlu adımların çok daha ötesinde bir değişime ihtiyaç duyuyor.

Peki, o halde ne yapmalı? Aslında yapılması gerekenler konusunda uluslararası kamuoyu hemfikir. Sorunun en önemli kaynağı hiç şüphesiz irade eksikliği. Kalkınmayı sürdürülebilir hale getirmenin kırılma noktasını bu adım teşkil ediyor. Dünya, daha önce eşi benzeri görülmemiş ve ezberleri bozacak yeni bir politikaya şahitlik etmek zorunda. Artık ekonomik olarak sürekli büyüme stratejisi yerine tedrici olarak küçülme politikasını uygulamanın zamanı geldi. Az zamanda büyük mesafe kat edilmesini sağlayacak bu adım, bir taraftan enerji tasarrufu diğer taraftan zaman tasarrufunu beraberinde getirecek. Ancak bunun için, dünyayı kasıp kavuran iklim değişikliği sendromunu siyasî arenada uygulamak gerekecek. Nitekim böylesi radikal bir devrim, her şeyden evvel siyasî bir iklim değişikliğini mecbur kılıyor.Bir sonraki aşama ise, zihinlerde terennüm edecek olan algı değişikliği. Tüketici ve üretici kültürlerini şekillendiren mutluluk ve refah algısı yeniden formüle edilmeli. Zira küresel felaketlerin en önemli müsebbibi aşırı üretim ve tüketim eğilimi olarak karşımıza çıkıyor. Hadisenin kökenlerine inildiğinde ise, sürekli tüketme alışkanlığının tüketiciyi mutlu ettiği; sürekli üretim faaliyetlerinin ise küresel refaha katkı sağladığı yanılsaması ortaya çıkıyor. Oysa mutluluk ve refahın formülü, aşırı üretmek ve tüketmekten ziyade daha sağlıklı bir çevre, daha sağlıklı bir atmosfer olarak algılanmalı. Mevcut ekonomik sistemin, bilinçli ya da değil, daha önce sistemli olarak yerleştirmeye çalıştığı bu algıyı tersine çevirmesi gerekir. Aksi halde ortaya konulan çözüm önerileri uzun vadeli olmayacağı gibi, bir anlam ifade etmeyecek. Üçüncü olarak, mevcut durum mutluluk ve huzur getirmiyorsa, küresel sorunların çözümünde reçete hükmünde değilse, '*B*' planını devreye sokmak gerekir. Başka bir ifadeyle, alternatif ürünlere yönelmek gerekir. Dünyadaki birçok nesne, duygu ya da düşünce, muhatabına daha az sorun yaşatacak alternatiflere sahiptir. Sözgelimi, küresel ısınma ve iklim değişikliği ekseriyetle fosil yakıtlardan kaynaklanıyorsa, bu sorunu asgariye indirecek yenilenebilir enerji kaynakları tercih edilebilir. Benzin ve mazotla çalışan arabalar yerine elektrikli otomobiller yaygınlaştırılabilir. Aşırı nüfus artışı dünyadaki sorunları katmerli hale getiriyorsa, eğitimin ve teknolojinin gücünden istifade ederek bu sorun bertaraf edilebilir. Ormanların yok olmasına karşılık sürekli ağaç dikmek, yoksullukla mücadeleye ilişkin birtakım istihdam programları, tarım arazilerini bilinçsizce kullanmak yerine eko-tarım faaliyetlerini yaygınlaştırmak, sivil iradenin etkisiz kaldığı durumlarda kamu gücünden istifade etmek, obezite yerine insanları spor yapmaya teşvik etmek, '*kullan-at*'nevînden ürünlerden ziyade daha uzun ömürlü ve kaliteli ürünleri tercih etmek, çalışma saatlerini azaltmak suretiyle insanların ailelerine ve kendilerine daha çok zaman ayırabileceği bir huzur ortamı oluşturmak, şükür mekanizmasını devreye sokarak kanaatsiz bir toplumu kanaatkâr hale getirmek, küresel sorunlarla başa çıkma ve toplumsal refahı tesis etme adına çok büyük yarar sağlayacaktır. Sürdürülebilir kalkınma adına ciddi bir paradigma değişikliğine ihtiyaç var. On yedinci yüzyılın iktisat mantığıyla yirmi birinci yüzyılı inşa etmeye çalışmak büyük sorunlara yol açıyor. Adam Smith ve John Nash arasında aklıselim bir tercih yapmak durumundayız. Adam Smith, '*Ulusların Zenginliği*' adlı başyapıtında, kişilerin çıkarlarını maksimize etmeleri halinde toplumlarında çıkarlarının maksimum olacağını savunmaktaydı. Bu felsefe, John Nash'ın, '*Oyun Teorisi*'ne kadar büyük itibar gördü. Nash: '*Herkes aynı sarışının peşinden giderse birbirimizin önünü kesmiş oluruz ve hiç kimse o sarışını elde edemez. Akabinde sarışının arkadaşlarına olan talep de sonuçsuz kalır. Zira hiç kimse ikinci bir tercih olmayı istemez. O halde herkes doğrudan sarışın kızın arkadaşlarına yönelmeli. Böylece herkesin bir sevgilisi olacak ve herkes mutlu olacaktır.*' diyordu. Oysa bütün gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler aynı sarışının peşinde. Sürekli ekonomik büyüme marifetiyle dünya kaynaklarını sorumsuzca tüketme eğiliminde. Daha makul ve elde edilmesi kolay ikinci tercih göz ardı ediliyor. Çevreyle son derece uyumlu kalkınma modeli olan sürdürülebilirlik konusunda samimi bir irade beyanı söz konusu değil. Doğal olarak Adam Smith'in sözünü ettiği toplumsal çıkarların maksimizasyonu, hayalden öte bir anlam taşımıyor.Dünya, yeni bir sürdürülebilirlik anlayışını tartışıyor: *Yeşil ekonomi*. Akademik çevreler, sivil toplum kuruluşları, karar alıcılar söz konusu anlayış çerçevesinde sürdürülebilir kalkınma olgusuna farklı bir perspektiften bakmaya çalışıyor. Sorunun parçası olan her kesimi, aynı anda çözümün de bir parçası olarak kabul eden yeşil ekonomi, toplumun bütün katmanlarına hitap ediyor. Çocukları, kadınları, gençleri, yaşlıları, siyasetçileri, bürokratları, işçileri, işverenleri küresel sorunların çözüm mekanizmasına dâhil ediyor. Bunu yaparken ortaya koyduğu yöntem, sistematik ve uzun vadeli. Başka bir ifadeyle bugünü kurtarmayı değil, geleceği kurtarmayı hedefliyor. Bu açıdan bakıldığında, yeşil ekonomi veya ekolojik ekonomi olarak da adlandırılan bu yeni sürdürülebilirlik anlayışı, mevcut potansiyeli ve vaad ettiği gelecek itibariyle akademik bir çalışmaya konu olmayı fazlasıyla hak ediyor. Son tahlilde, sürdürülebilir kalkınma olgusu daha uzun yıllar uluslararası toplumu meşgul edecek gibi görünüyor. Zira günlük yaşantımız içindeki olağan aktiviteler dahi konuyla doğrudan ilişkili. Son elli yıllık süre, daha ziyade hastalığın teşhisiyle geçirilmiş. Bundan sonra yapılması gereken, kangren olma yolunda emin adımlarla ilerleyen yaraya neşter vurmak. Vakit kaybetmeden tedavi sürecini başlatmak. Aksi halde, kanserli hücreler bütün vücuda nüfuz ederek insanlığın ve gezegenin sonunu hazırlayabilir. Fukuyama, '*Tarihin Sonu*' teziyle bunu ima etmedi belki ama insanoğlu benzer bir senaryo ile karşı karşıya. Dünyanın, pek çok felaketle imtihanı söz konusu. Bu açmazdan kurtulma adına yapılması gerekenler son derece açık. İnsanoğlu, dirayetli bir duruş sergilemek suretiyle, kendi hatalarıyla içine düştüğü bu bataktan yine kendi azim ve kararlığıyla kurtulacaktır.

Gümüşhane Süleymaniye Gazetesi
Yıl:2 Sayı:10 Tarih: MART-NİSAN 2017

İmtiyaz Sahibi: Gümüşhane Valiliği Adına Gümüşhane Valisi Okay Memiş
Sorumlu Yazı İşleri Müdürü: Engin Doğru
Haber Editörü: Abdullah Uzun
Sayfa & Görvsel Editör: Arif Duman, İsmail Gürses
Fotoğraflar: İsmail Gürses, Recep Ergin, Bünyamin Aygün, Sahrap Soysal Arşivi
İletişim: Gümüşhane Valiliği Karaer Mah. Hükümet Cad. Hükümet Konağı Kat: 2
İnternet: www.gumushane.gov.tr/suleymaniye-gazetesi
E-mail: gsuleymaniye@gmail.com
Baskı: İber Ofset

Sosyal Ağlar
Twitter: @Ghanevalilik
Facebook: /GumushaneValilik
Youtube: /channel/UCsqtcZ9IxIxqsusrl37C9iA

Gazeteyi elektronik ortamda okumak için akıllı telefonunuzdan QR kodunu okutun.

Burası Gümüşhane
Gümüşhane Valiliği kültür turizm portalı
www.burasigumushane.com

Gümüşhane Valiliği'nin 2 aylık süreli ücretsiz yayınıdır.

Gümüşhane Süleymaniye Gazetesi
MART-NİSAN 2017

Kalelerde tarih yolculuğu

Engin Doğru

Anadolu'da, milattan 6 bin yıl öncesinden başlayıp, birkaç yüzyıl öncesine kadar süren bir zaman yolculuğu yapmak isteyenlere, belki de en anlamlı ipuçlarını veren uğrak yerleri kaleler olacaktır. Sayısız savaş ve göçlerin arasında gerçekleştirilecek bu uzun tarih yolculuğu, Hitit, Urartu, Lidya, Roma, Bizans, Selçuklu ve Osmanlı kültürlerinden fevkalâde çarpıcı kesitleri gözler önüne sermektedir.

Bütün surlar ve kaleler, bir çok tarihi eserlerden farklı kılan şey, günün birinde mutlaka yıkılıp aşılmak zorunda oluşlarından gelir belki de... Bir medeniyetin kendini savunma ihtiyacını, yok olma korkusunu onlarda görmemiz mümkündür. Yıkılışının paniğini, yıkanın zafer çığlığını ve hemen ardından daha ölülerini gömmeden yıkıp geçtiği o surlar ve burçları yeniden onarma telâşını.... Kale ve surlar zaman yolculuğumuzun en trajik ve çekici uğrak noktalan kılan da bu olsa gerek...

Sözlükte "kökünden koparmak, kazımak" anlamındaki kal kökünden türeyen kal'a "tırmanılması zor, çıkılmayan bir dağdan kopan büyük kaya parçası veya dağ gibi büyük bulut" manasına gelmekte, dağ başlarına inşa edilen muhkem yapı anlamındaki kal'a (kale) kelimesinin de bundan geldiği kaydedilmektedir.

Kale aslında askeri mimari çerçevesinde ele alınır. Ancak Türkçe'de bugün tahkim edilmiş her türlü yapıya kale denilmekte ve bu durum bir takım karışıklıklara yol açmaktadır. Kaleyi benzeri olan hisar, sur ve onlara nazaran çok yeni bir terim olan tabyadan ayırt etmek gerekir. Bunlardan hisar, bir mesken olması düşünülerek tahkim edilmiş tek bir kitle halindeki yapı olup Batı dillerinden dilimize geçen şato kelimesiyle ifade edilir. Bir şehir yâda bir kasabayı, hatta bazen bütün eyaleti korumak üzere bu yerin etrafını çeviren kuleli tahkimat duvarlarına sur denir. Askeri bir amaçla yapılamadığı belli olan bazı tesislerde kale olarak adlandırılmıştır.

Osmanlı tarihinde özellikle serhadlerden bahsedilirken rastlanan "palanka" İtalyanca "palanca", Fransızca "palangue" kelimesinin Türkçeleşmiş şekli olup ağaç kütüklerinden koruyucu bir çitle çevrili basit bir kaleyi ifade etmektedir. Evliya Çelebi, Macaristan'da çok sayıda palankanın adını vererek bunlardan bazılarının mimari özelliklerini kısaca belirtir. Ufak bir garnizonu barındıran böyle basit ve acele yapılmış kaleler tarihin en erken çağlarından itibaren kullanılmıştır.

Sanat tarihinin mimari bölümünde ele alınan ve askeri tesislerin önemli bir kısmını teşkil eden kalenin kendine mahsus bir terminolojisi vardır. Koruma amaçlı askeri yapı ve tesislere genel olarak "tahkimat" veya "istihkâm" denilmektedir. Askeri mimarinin gelişmiş döneminde ileri taşan istihkâm çıkıntılarına "tabya" adı verilmiştir. Bu terim Fransızca "bastion" kelimesinin karşılığıdır. Arapça'da kale anlamına gelen "hısn" kelimesi Türkçe'de çok nadir kullanılmıştır. Türkçe'de XVIII. yüzyıla kadar kale karşılığı olarak kullanılan "diz" sonraları unutulmuş, sadece dizdar (kale muhafızı) daha uzun süre yaşayabilmiştir. Toprağı kazmak suretiyle acele yapılan siperlerden ibaret geçici kalelere ise "metris" denir.

Genellikle kaleler yol kavşağı, ana yol, geçit yeri, dağlar arasında boğaz, köprübaşları gibi stratejik yerlerde inşa edilmiş ve bu sırada arazinin tabii özelliklerinden de yararlanılmıştır. Yer seçilirken ayrıca kolay ve az sayıda bir kuvvetle savunulabilmesi, gerektiğinde içeridekilerin dışarı çıkabilmesi, uzun süreli kuşatmalarda su ihtiyacını sağlayacak imkânlara sahip olması, kuşatmalara uzun süre dayanabilmesi, imkân nispetinde bir veya birkaç tarafında tabii engeller bulunması gibi şartlar göz önünde tutulmuştur.

Kaleler bir veya iki kat halinde inşa edilir, en fazla tehlikeye maruz kısımlarında ayrıca duvarların dışına hendek oyulur. Duvarlar ateş prensipleri hesaplanarak aralıkları düzenlenen kulelerle (burç) takviye edilmiştir. Çok eski tarihlerden itibaren kapıların iki burç arasında olmasına önem verilmiştir. Bazı önemli veya tehlikeli kısımlarda, bilhassa kapılarda kule sayısı sıklaştırılarak emniyet artırılmıştır. Bazen kulelere de beden adı verildiği görülmektedir. Duvarların iç tarafında kemerli gözler veya nişlerde bulunabilir. Kalenin en zayıf kısmı olan kapının korunabilmesi için küçük kalelerde doğrudan içeri girmeyi engelleyici çeşitli metotlar kullanılmıştır. Kapıların iç tarafında her yanı kapalı ve gerektiğinde kalenin içine bağlantıyı da kesebilen küçük avlu bulunur. Hendeği aşabilen düşmanın kalenin içine yayılmadan burada imha edilmesi böylece kolaylaştırılmıştır. Kapı veya köprüyü koruyan kuleye siperli kale önü veya "hisarpeçe" denir.

Kale mimarisinin önemli bir unsuru da duvar satıhlarının yer yer düzlüğünü gideren duvar dirseği, payanda veya mahmuz denilen sivri çıkıntıdır. Antik çağın askeri yazarları tahkimatın güvenilir olması için payandaların burçların mahmuz biçiminde sivri olmasını tavsiye etmişlerdir.

Kale beden duvarlarının iç taraflarında bulunan merdivenler duvarların üst kenarlarındaki mazgal siperlerinin arkasında uzanan devriye veya seğirdim yolu denilen dar bir yola ulaşılır. Duvarların en yakın kenarını teşkil eden, araları açıklıklı, dişler halinde ve ortalama bir insan boyu kadar yükseklikteki kısma siper, mazgal adı verilir.

Kale mimarisinin en önemli kısmı kule veya burçlardır. Kalenin kulelerinden biri diğerlerinden yüksek ve kuvvetli olarak inşa edilir. Bu kuleye balahisar veya başkule denir. Kalenin ilerisinde uzak mesafeleri görebilen gözetleme kuleleri yapılır. Her kalenin yiyecek saklamak üzere kâgir ambarları, koğuşları, özellikle su ihtiyaçlarını karşılamak üzere kuyu ya da sarnıçları vardır. Bazı kalelerde su ihtiyacını karşılamak, uzun kuşatmalara dayanabilmek için dışarıdaki kaynağa inen bir tünel biçiminde gizli yol bulunur.

Tarihin en erken çağlarından itibaren kale mimarisi tekniğin, askerlik ve savaş usullerinin ilerleyişine paralel bir gelişme göstermiştir. Hitit, Urartu, Roma, Bizans ve Haçlı kaleleriyle Osmanlı kaleleri arasındaki bariz farklar olmakla beraber hendek, çifte duvar sistemi, kapıları çifte burçla koruma gibi bazı önemli esaslar çok eski çağlardan yakın tarihlere kadar kullanılagelmiştir.

Anadolu'nun pek çok yerinde tepelerin zirvelerinde kale harabeleriyle karşılaşılmakta olup bunların kullandıkları çağlardaki adları ve yapıldıkları tarihler bilinmemektedir. Duvar örgüleri birçok halde belirli bir teknik göstermediğinden bu yapıların ancak içlerinde rastlanabilecek çanak çömlek kırıklarının yardımıyla hangi medeniyete ait oldukları tahmin edilebilmektedir.

Kaleler açısından Gümüşhane ve çevresinin coğrafi yapısı iki farklı karakter sunmaktadır. Gümüşhane merkez, Torul ve Kürtün ilçelerinin bulunduğu Harşit vadisi yüksek dağlar ve derin vadilerden oluşmaktadır. Bu nedenle, daha düz bir alanı oluşturan Kelkit, Köse ve Şiran ilçelerinin bulunduğu sahanın güvenliğini kontrol altında tutmak daha güç olmuştur. Bölgede yaşayan halklar, jeomorfolojik yapıdan kaynaklanan bu dezavantajı göz önünde bulundurarak, daha çok akarsulara paralel giden kıvrımlı vadilerdeki geçiş yollarını kontrol altında tutmak için, stratejik noktalarda, bulundukları alana hakim oldukça yüksekte, ulaşılması güç sarp kayalık veya tepelerde, ara noktalarda gözetleme kuleleri aracılığıyla birbirleriyle bağlantıyı sağlayan kuleler yapmışlardır. Bu yapısıyla Gümüşhane'ye kaleler ve kuleler kenti diyebiliriz. Bölgenin coğrafi koşulları Gümüşhane ve çevresinde nüfus yoğunluğu yüksek kentler, kurulması için elverişsiz olduğundan, bu kaleler de çok büyük ölçekli kent kaleleri haline gelmemişlerdir. Buna rağmen Canca, Kov, Keçi Kale ve Satala gibi kaleler yapım teknikleri ve donanımları açısından stratejik konumlarına uygun olarak yapılmışlardır. Hemen hemen bütün kalelerin bulundukları konuma göre şekillenen dikdörtgen veya kare şekline yakın bir görünümü bulunmaktadır.

Kaleler genellikle anakaya'ya göre şekillendirilmiş, belirli yerlerde kesme taş, beden duvarları moloztaş ve ahşap malzeme kullanılarak yapılmıştır. Kullanılan malzeme ve yapım teknikleri açısından Kuzeydoğu Anadolu'daki diğer kalelerle örtüşmektedir. Kalelerin büyük çoğunluğunda su sarnıcı bulunmaktadır.

Tarihi süreç içerisinde birçok medeniyete beşiklik etmiş Gümüşhane'de insanlığın yerleşik hayata geçişinden günümüze kadar birçok uygarlık yaşamıştır. Farklı kültürler, farklı milletler ve dinler bir arada yaşayabilmiştir. Kültürler birbirini etkilemiş ve ortaya çıkan kültür birikimi insanlığın gelişimine katkıda bulunmuştur. Roma döneminden başlayarak, beylikler ve Selçuklular tarafından sürdürülen ve sonrada Osmanlılar tarafından benimsenen, yüksek bir alanda savunma ve gözetleme amacıyla kurulmuş kaleler Gümüşhane'nin eski yerleşme geleneklerinden biridir.

Gümüşhane ve çevresi Karadeniz ile güneye geçişlerin, dik dağlar ve derin vadilerle kaplı olması bölgede kalelere önemli görevler yüklüyordu. Yalnızca Gümüşhane'nin çevresinde 51 kalenin bulunması bunun önemli bir göstergesidir. Bugün çoğunun harap durumda olmasına karşın, eski devirlerden izler taşıyan bu yapılar birbirlerini ortalama üçer saatlik mesafelerle izliyorlardı. Böylesine çok sayıdaki kalenin, askeri bir bölgedeki yapım ve kullanım amaçları hiç kuşkusuz birbirinden oldukça farklıydı. Çoğu bugüne dek ayakta kalmayı başarabilmiş kaleler Gümüşhane yerleşme tarihinin belgeleri olmasının yanı sıra, kentin kültürel öğelerini oluşturmaktadır.

Gümüşhane Kaleleri

Canca Kalesi- Merkez
Kov Kalesi-Merkez
Keçi Kale-Merkez
Torul Kalesi-Torul
Kodil (Dibekli) Kalesi-Merkez
Yalınkavak kalesi-Torul
Demirkapı Emrük Kalesi-Torul
İntaşı Balıkhisar Kalesi-Şiran
Kalecik Kalesi-Kelkit
Geremez kalesi-Kelkit
Krom (Yağlıdere) Kalesi-Merkez
Akçakale-Merkez
Kopuz Kalesi-Torul
Övündü (Punpulak Kalesi)- Torul
Kalecik (Işık) Kalesi-Torul
Cebeli Kalesi-Torul
Altınpınar Kalesi-Torul
Eymür (Bahçelik) Kalesi-Kelkit
Gökçeler Kalesi- Şiran
Olucak Gözetleme Kulesi
Süme Kalesi-Kürtün
Satala Kalesi-Kelkit
Cinsavar (Kuşluk) Kalesi-Kürtün
Yaylalı Kalesi-Kürtün
Yazılıtaş (Yıldız K.)Kalesi
Edire (Dörtkonak) Kalesi-Merkez
Naçarlı (Yağlıdere) Kalesi-Merkez
Akhisar Kalesi-Merkez
Kandil (Tekke) Kalesi-Merkez
Kaleboyu (Pirahmet) Kalesi
Zimon (Akgedik)Kalesi-Merkez
Beyçam Kalesi-Merkez
Cimigras (Çit) Kalesi-Torul
Şon (Kocapınar) Kalesi-Merkez
Örenşar Kalesi-Kelkit
Hargin Kalesi-Şiran
Mumya Kalesi-Şiran
Tarsun Kalesi-Şiran
Zimon Kalesi-Şiran
Asılan Kale-Şiran
Güreş köyü Kalesi- Şiran
Erenkaya Kalesi-Şiran
Akbulak Kalesi-Şiran
Kozan (Örenkale) Kalesi-Şiran
Kızlar Kalesi-Şiran
Zigana Kalesi-Torul
Lankoz (Yeşilköy) Kalesi-Torul
Kelür (Örenbel) Kalesi-Şiran
Has (Atalar) Kalesi-Torul
Fitiker (Dağdibi) Kalesi-Torul
Gümüştuğ Kalesi-Torul

Süleymaniye'de kıyam

Engin Doğru

Süleymaniye'deyim, şehrin yalnızlığının ortasında birkaç tane kalan gizem dolu konaklara bakıyorum, bu konaklarda ne acılar ve sevinçler yaşanmış kim bilir? Çevre, yüzyılların şahidi, camisi olmayan minareler, çeşmeler, hamamlar ve mezarlıklarla dolu. Yavaş yavaş oturduğum yerden kalkarak Süleymaniye camii'nin avlusuna doğru geçiyorum, arınıp durulup gerçekle yüzleşmeye hazırlanmanın heyecanı var içimde, öbek öbek avluya dolan insanlar… saf, temiz, iyi niyetli herkes dost kardeş gibi birbirlerine… aralarına katılıyorum.

Beşyüz yıllık Süleymaniye Camii'nin o ferah, o huzur dolu havasında sizi secdeye, teslimiyete çağıran halıların üzerinde dize geliyorsunuz. Birazdan kibirle gezdirdiğiniz başınız yere düşecek, kibirle ışıldayan alnınızı bir başkasının ayak izlerine koyacaksınız.

Burada ayrı gayrı yok. Zengin, fakir, bey, güzel, çirkin, sakat, sağlam yok. Her şey ne kadar sade, her şey ne kadar da olduğu gibi. Günlerden Cuma, insanlar yan yana omuz omuza. Herkes kıyamda tek ve eşit. Dışarının hırgüründen yorulmuş kafanız, yüreğiniz. Bir daha dönmek istemiyorsunuz oralara artık. İnsanlarla yan yana diz dize oturuyorsunuz, dudaklarda dualar, boyunlar bükük ve teslimiyet içinde…

Her şey huşu ve doğallık içinde, bir an geçmişe dalıyorsunuz. Biraz sonra hoca, Ulemaoğlu Hafız Esat Efendi geliyor kürsüye. Yuvarlak sakalının çevrelediği beyaz yüzü sevimli. Kara gözleri bilge, görmüş, yaşamış. Oturuyor minbere. Eğip başını selamlıyor cemaati usulca. Cübbesinin yakasını düzeltiyor.

Sonra bir su gibi akan sesi yayılıyor camiye. İçten, kucaklayan bir ses,

-Aziz Müslümanlar !

-Muhterem Cemaat!,

-Yüce Mevla buyurmuş ki, Müslüman müslümanın kardeşidir.

Ön saftakilere doğru eğiliyor;

-Eyle değimli cemaat !?

He eyledir! manasına dalgalanıyor ön saf,

Vakur başı dikiliyor!

-Yav eyledir de, insan kardeşini kandırır mı, ekmeğiyle oynar mı?

-!!!

Saflarda derin bir sesizlik

-Peygamber Efendimiz (SAV) buyurur ki; "Her ümmetin bir fitnesi vardır. Benim ümmetimin fitnesi malıdır."der. Açgözlü kimse, bir testiye benzer; karnı dolsa da ağzı kapanmaz. Hâlbuki bir testiye deryalar boşaltmaya kalksan, istiâbından fazla ne alabilir? Yine açgözlü, bir ocak, soba veya mangal gibidir ki, ona odun ve kömür gibi yakacaklar yığıldıkça, işbâ hâline gelip sönmez; bilâkis alev ve herâreti artar. Bu düşkünlüğü dolayısıyla insanoğlunun ticarette yaptığı hîle ve düzenbazlıkların haddi hesabı yoktur. Bu yüzden nice kavimler batmıştır. Yine de bu dünya akıllanmayan nice gaflet yolcularıyla doludur. Sınırsız zenginlikleri dolayısıyla zekât ve muhtelif hayr-u hasenât ile fakir, garip, kimsesiz, dul, yetim ve muhtaçları gözetecekleri yerde onların haklarını bir vampir iştahıyla gasbedenler, hiç eksik olmamıştır.

-Dikkat edin mal sizi fitneye düşürmeye

Şimdi bakın, İmam-ı A'zam Hazretleri, pazarda bir kadından ipekli kumaş almış, ama kadın sattığı kumaşın değerini bilmeymiş. İmam sormuş

-"Hatun bu kaç dirhemdir?"

-Yüz

-Yok ! Fazla eder

-İki Yüz

-Çık

-Üç yüz

-Çık

-Dört Yüz

İmam etrafına sordu, dediler ki bu altı yüz dirhem eder. İmam-ı A'zam Hazretleri verdi altı yüz dirhemi aldı malı. İşte ahlak budur. Zira o bilir ki doğruluktan ayrılmak, değerinden aşağı mal almak insanı çok hazin meselelere düçar eyler. Kürsüden yarı beline kadar doğruluyor. Elini cemaate doğru sallıyor;

-Şimdi Hoca Efendi bu meseleyi niye açtı diyeceksiz?

Ey bu şehirde yaşayan esnaflar, ey mağaza sahipleri. Kulak verin lafım sizedir.

Köylüler size güvenip ürettikleri malı size getiriy, satıp evinin ocağının ihtiyacını alıp köye dönecim diye aranızda bir hukuk var. Onlar üretecek getirecek siz alacaksız. Hakkı ney ise, ölçüde tartıda eksik fazla olmadan, haram fitne, hile karıştırmadan zamanında, karşılığını vererek… peşin parasını eline sayacaksınız ki köylünün de kafası rahat olsun, gönlü hoş olsun.

-Doğru mudur cemaat?

"Doğrudur" diye mırıldanıyor ön saf.

-Madem söylediklerim doğrudur, eyleyse ey esnaflar, mağaza sahipleri çok ayıp ediysiz. Niye deysez, tüm köylerden üretip bir şeyler getiren köylüler sizlerden şikâyetçi. Deyler ki Hoca Efendi, vallahi geliyrik sabahın erken saatında çarşıya. Tereyağı, süt, pekmez, pestil, meyve, sebze Allah ne verdiyse, ikindi namazına kadar esnaf malımızı almay, köye dönme vakti yaklaştığında, malı satamayrık, kıriylar fiyatı onlar istediği fiyattan toplaylar malı, biz mağdur oliyrık.

!!!

-Vallahi bu yaptığınız çok ayıptır, çok günahtır. Müslümanın hakkını gasbetmektir. Köylüyü sıkıntıya sokarak malı ucuza kapatmak yanlıştır. Bunu ancak firavunlar yapar. Duydum, hem üzüldüm hem de kınadım.

- !!!

-Cenâb-ı Hak, Kur'ân-ı Kerîm'de kıyâmete kadar gelecek ümmetlere ibret olması için Şuayb aleyhisselâm'ın kavmi olan Medyen ve Eyke halklarının helâkinin, ticâret ahlâklarının son derece bozulmuş olması sebebiyle gerçekleştiğini bildirmektedir. Onun için ticarette sahtekârlık yapılıp haram yenmesi, zayıfların ezilmesi, bir kavmin helâkine sebeb olacak kadar ağır bir cürümdür. Allâh Rasûlü Sallâllâhu aleyhi vesellem buyurur: "Altın ve gümüş paranın, kibir ve gurur taşıyan elbisenin kulu olan helâk olsun!.."

-!!!

Ön saflar sıklaşıyor, omuzlar birbirine yaslanıyor.

-Koca koca adamlar, esnaflar köylünün zor bela ürettiği mala göz diksin, ayıptır cemaati müslümin. Allahın Rasülü buyurur ki, "Tüccârlar kıyâmet günü fâcirler (günahkârlar) olarak diriltileceklerdir. Ancak Allâh'a karşı takvâ sâhibi olanlarla, iyilik, dürüstlük ve doğrulukta bulunanlar müstesnâ…"

"Doğru tüccar, kıyamet günü Arş'ın gölgesindedir." dey Resulullah duyduz mu?

Tüccar kısmının kafaları biraz daha düşüyor yana doğru.

Hoca Efendi cübbesinin yakalarını düzeltiyor.

O üzgün ve kırık sesiyle devam ediyor vaazına;

-Ha şimdi köylerden ürettiğini getirip satan kardeşler, size de bir çift lafım var, sitemim var. Sanki siz çok eyi mi yapiysız?... Hangi esnafa sormuşsam hepsi sizden şikâyetçi. Onlarda deyler ki köylü anamızı ağlatiy, mal alıylar, harmana deyler, güz'e deyler veresiye alıylar, ama paramızı zamanında vermeyler. Biz de mağdur oliyrık.

Ben şimdi ne deyim. Bir Müslüman'a yakışır iş midir bu? Vallahi çok ayıp ediysiz… alış veriş işi hak işi, itimat işi. Esnaf size güvenip helal malını veriy. Siz borcunuzu zamanında ödemeysiz, bu devran nasıl dönsün. Alınıp gücenmeyesiniz, sözüm herkesedir. Kim kimi bunaltmışsa bir biriyle helalaşsın, sözüme eyi kulak verin, anladız mı?

Anlaşılmış manasında olgunlaşmış başaklar gibi sallanıyor saflar.

Öbür dünyada cümleyzin yüzü ak ola inşallah.

Tüm cemaat inşallah diye sesini yükseltiyor. Caminin ahşap tavanı inşallah sesleri ile doluyor.

Hoca Efendi ara vermeden devam ediyor;

-Sözüm şimdi uşaklaradır. Bakın beni iyi dinleyin arka saflardaki gençler. Sanmayasız ki ben sizi görmeyrim? Bahçelerde, tarlalarda. Vallahi sözümü tutmazsas hepinizi babayza diyecim.

Çocuklar başlarını eğip, Hafız Esat Efendi ile göz göze gelmemek için yaşlıların arkasına saklanıyorlar. Hoca Efendi'nin müşfik sesi enselerinde.

-Yav koskoca adam olduz, gelmişsiniz on iki, on üç yaşına hepinizin elinde birer kuş lastiği, ver ediysiz kuşlara, kargalara, serçelere…

Yav ayıptır, günahtır,

Ne isteysiz Allah'ın kuşundan;

Deysiz ki hocam serçedir !

Vallahi, ha bir adamdır, ha bir serçe !

Canın böyiği, küçüği olur mu?

Can candır.

Yakışıymı? sizin gibi yiğitlere

Ben biliyrim ki siz ey uşaklarsız. Yapmayın bi daha …

Çocukların saklı kafaları yeniden çıkıyor meydana.

Hoca Efendi kara gözleriyle tüm cemaati baştan sona süzüp, cüppesinin yakasını düzeltiyor, toparlanıyor. Vakur sesi daha bir şefkatli;

-Efendiler, aziz Müslümanlar, muhterem cemaat ! Herkes hakkını birbirine helal etsin.

Saflar yeniden dalgalanıyor.

-Helal Olsun

-Helal Olsun

Ezan okunmaya başlıyor, hoca efendi ayağa kalkıyor minberden yavaş yavaş iniyor kıyama geçiyor. Cübbesinin yakalarını birleştiriyor.

Allah rızası için buyurun namaza;

-.....

-Allahu Ekber !

Süleymaniye'deyim şehrin yalnızlığının ortasında birkaç tane kalan gizem dolu konaklara bakıyorum, bu konaklarda ne acılar ve sevinçler yaşanmış kim bilir? Çevre yüzyılların şahidi, camisi olmayan minareler, çeşmeler, hamamlar, mezarlıklarla dolu. Yavaş yavaş oturduğum yerden kalkarak Süleymaniye camiinin avlusuna doğru geçiyorum, arınıp durulup gerçekle yüzleşmeye hazırlanmanın heyecanı var içimde, öbek öbek avluya dolan insanlar... saf, temiz, iyi niyetli herkes dost kardeş gibi birbirlerine...

Gümüşhane Süleymaniye Gazetesi
MART-NİSAN 2017

Şehre estetik açıdan bakmak

Niyazi Karabulut

"Şehrin dokusu yüzlerdeki çizgiler,
vücut hatları ve hatta alışılmış davranışlar gibi,
o şehri kuranlar ve o şehirde yaşayanlar
hakkında ipuçları verir."

Sadettin Ökten

Şehirleri şehir yapan, şehirleri kalıcı kılan o şehirde yaşayanların özne olmasıyla mümkündür. Bütün kadim kültürler mekânla insanın buluştururken ikisini birbirine bağlayan bir bağ kurmuşlar; buna şehirlerin ruhu diyoruz. Şehirler bir manada insan ruhunun tecessüm etmiş hali. Yıllar, asırlar boyunca insanlar şehirleri şekillendirirken şehirler de insanlara bir ruh katar. Tarihin akışı şehirlere belli misyonlar yükler. Bir anlamda şehirler tarihin bilincidir. Onda tüm bir geçmişin, hatıralarını ve hayat tarzlarının yansımalarını buluruz. Şehirler medeniyetlerin taşa toprağa dönüşmüş hali. Her uygarlık daha önceki kültür ve gelişmişlik seviyesi ile bulunduğu durumu meczederek tarihi akış içerisinde kendini yeniden üretir. Geleceğin şehrini bu günden tasarlamak artık kaçınılmaz. Geleceğin şehrini tahayyül ederken, insan ruhunu sıkıntıya sokan, o ruhla yabancılaşan bir şehir olarak düşünerek inşa etmek, hatta insanı dikkate almadan planlamak geleceğe ihanet kabul edilebilir. Hatta bir şehrin geleceğini planlamakla bir ülkenin geleceğini planlamak eşdeğer görülebilir. Günümüzde yaşanılabilir şehirler oluşturmak ve bu şehirleri geleceğe taşımak adına sürdürülebilir projeler üretmek önemli bir adımdır. Şehir başlı başına bir yapı ve inşa sürecidir; fakat insan unsurunu dikkate almadan şehir planlanamaz. Bu konuda şehir planlayıcılarına önemli görevler düşmekte. Tüm estetiğiyle bir hayat sahası tasarlanırken mimari ve hayal gücünün imkânları bir araya getirilerek mekân denilen zemin üretilir. Sıkça söylenildiği üzere her şehir bir ruha sahiptir. Niçin şehirler söz konusu olduğunda daima bir mekân nostaljisinden söz ediyoruz? Çünkü şehirler bir ruha sahiptir. Meydanlar, binalar, sokaklar konuşur, efsaneler üretir, hatıralar barındırır. Şehrin yolları, caddeleri, sokakları bizi geçmişten alıp geleceğe götürür. Ve her şehir kendi ruhuna uygun insanı yetiştirir.

Biz mimarisiyle, bahçeleriyle, kapı tokmaklarıyla, içinde kendine has hayat sürülen konaklarıyla gelip geçen seyyahları kendisine hayran bırakan o yavaş şehri modernizme kurban ederken neyi kaybettiğimizin farkında mıyız? Kaybolan mahallemize, şehrimize, konaklarımıza bakarken kendi öz evladının mezarı başındaki dövünen bir anne gibi içlenmiyorsak bu şehre aidiyetimizi yeniden sorgulamalıyız. Dostoyevski, "Bir şehrin yerlisi olmak gidecek yeri olmaktır" der. Aslında bu yerlilik olgusu, şehre has özellikleri içinde taşımaktır. Dostoyevski'nin de kastettiği gidebilecek bir yeri/şehri olması, o şehre aidiyet duygusundan başka ne olabilir.Mekânla sağlam bir bütünlük kurmamış olan ve mekânda ortaya çıkan doğal estetiği, insani estetikle buluşturmamış olan bir şehir, şehir niteliği kazanamaz. Yaşanabilir bir şehir oluşturmak için fiziksel ve çevresel zorluklar şehrimiz için en önemli iki konu. Bu mahalli zorlukların coğrafya olarak bize benzeyen başka ülkelerdeki şehirlerin incelenerek aşılması en basit yol olarak kabul edilebilir. Ancak bir şehrin kıdemi üzere bırakılması doğal bir tarihi akış olduğu gerçeğini göz ardı etmeden, modernitenin imkânlarıyla yepyeni bir şehir idrakini oluşturmak gerekir.

Yaşanılabilir bir şehir için kamusal alanlar, yeşil alanlar ve sosyal aktiviteler için mekânlar üretilirken dikkat edilecek birinci öncelik bütün bu yapılanların insan için olduğu gerçeğini akıldan çıkarmamaktır. Burada yaşanabilirlik adına en zor konu, fiziksel altyapılar çözümlendikten sonra bu mekânların estetik olarak insan ruhuna uygun hale getirilmesi kısaca şehrin altyapısına insanların dâhil edilmesi surecidir. Şehirleri sadece değişik inşa malzemeleriyle, rastgele düzenlenmiş mekânlar olarak görmek yapabileceğimiz en büyük yanlış, hatta gelecek nesillere ihanettir. Yaratanın en güzel surette yarattığı insanın mekânı inşa eden ruhi arka planı ile mekânlar arasında bir irtibat yoksa şehir de olmaz. Şehir sizin ruhunuza dokunmazsa, siz kendinizi o şehre ait hissedemezsiniz.

Günümüz şehir plancılarının en fazla dikkat edeceği konu şehrin sakinlerinin mutluluğu olmalı. Kadim şehir, buna dikkat ederdi. Kadim şehirde metafizik ile fizik buluşurdu, her mekânda, sizi kendisine çeken bir ruhtan bir estetikten hissenizi alırdınız. Aynı şekilde fiziki mekân ile estetik uyum içinde üretilirdi. Yakın geçmişte şehir planlaması trafik hareketliliği üzerinden yürütülürken günümüzde şehirde yaşayan insanların mutluluğu, sosyal kaynaşma ve mekânın duygusu gibi ölçülemeyen kavramlar üzerinden değerlendirilmeler ön plana çıkmaktadır. Artık bir şehirde yaşayanlar aidiyet ve yaşanabilirlik kavramları üzerinden şehre bakıyorlar. Bu durum ister istemez estetiği dikkate almamızı zorunlu kılıyor.

Mekân duygusu, daha farklı bir ifadeyle şehrin ruhu bir şehrin yaşanabilir olmasında en büyük amillerden birisidir. Şehir ya da mahalle ambiyansının insan üzerindeki etkisi bir kelimeyle açıklanabilir: medeniyet. Başka bir deyişle yerin kültür ile uyumlu bir mekân haline gelmesi sakinlerin o mekânı sahiplenmesi ile sonuçlanmaktadır. Ait olma duygusu ve şehir ruhu diyebileceğimiz toplumu oluşturmak biraz şehrin estetik yanıyla ilintilidir. Bu saydıklarımız yaşanabilirliğin de önemli sebeplerindendir. Yenilenen şehrin mahallelerinde yaşayan sakinlerin yaşadıkları mekânı sahiplenmeleri ve gelecekte de orada yaşamak istemelerinin sağlanması için yapılaşmanın insan ruhuna uygun olması dikkat edilmesi gereken en önemli hususlardan birisi. İnsan gözü dairevi şekilde yaratıldığından baktığı objelerde ve manzarada kavisli olan şekiller, kubbe, kemer, niş gibi unsurlar göze daha estetik gelmektedir. Hâlbuki günümüz şehirlerini oluşturan dikey mimari keskin çizgilerini ruhumuza saplayarak bize acı çektirmektedir.

Sosyal bileşenlerin altyapısını oluşturan mekânların yani sosyal ve kültürel aktiviteleri destekleyen alanların sahip olması gereken bazı özellikler vardır. Bunlar; topluluk ve aidiyet ruhunu barındırmaları, estetik bir görselliğe sahip olmaları, kolay erişimli mekânlar gibi hususlardır. Toplumsal hafıza, aidiyet, özgüven ve gelenek içinde varlığını korur. Gelecek ufku ise geleneği de aşan ama gelenekle taşınan referans sistemi ile süreklilik arz eden sağlıklı ilişkiler üzerine yükselebilir. Bu özellikleri taşımayan şehirler ve mekânlar zayıf ya da negatif mekân duygusuna neden olurlar. İçinde yaşayanları melankoliye, pesimist düşünmeye sevk ederler.

İnsanların şimdi yaşamak istedikleri ve gelecekte de yaşamak isteyecekleri yerleşimler oluşturmak adına, günümüz yenileme projelerinde konut ihtiyacı kadar önemli olan yaşanabilir sosyal alanların estetize edilmiş oluşudur. Belli niteliksel özellikleri taşıması beklenen kamusal alanlar aslında içinde insanlar var oldukça yaşanabilir olacaklardır. Medenileşmeyi binalardan ve yollardan ibaret kabul eden anlayış asıl medeniyetin insanlar arası ilişkiler olduğunu kabul etmekte zorlanıyor. İnsanı merkeze alan estetik kamusal alanlar, şehirlerimizi geleceğe taşıyacak ve gelecekte de yaşanılabilir olmasını sağlayacaktır.

Şehri şekillendirmeye yeltenmek ruhsuz insanın aymazlığı olarak lanetlenecek yıllar sonra. Kültürü olan, medeniyetin taşıyıcısı olan şehirler ise idrak kanallarınız açık olduğu sürece sizi şekillendirecektir. Kadim şehirle modern kent arasındaki fark budur. Şöyle dünya şehirlerine bir bakın, medeniyet kuran şehirler vardır, Medine gibi, Roma gibi. Kültür üreten şehirler vardır. Mardin gibi, İsfahan gibi, Kahire gibi, Kurtuba gibi… Birde yerden bitme şehirler vardır. New York gibi, Las Vegas gibi… Şehrini yenilemiş, ama bu süreçte şehir kültürünü korumuş toplumlar, şehrin ruhuyla devam edecekler. Ama kendi şehirlerini tasfiye edenler, kendi şehirlerinin ruhuna nüfuz edemeyenler geleneklerini ve geleceklerini kaybedecekler. ■

Artık hazan vakti

Mevsim yazdan güze dönerken, toprak hazırdır sevgiliye kavuşmaya. Hazan fırınlarında yanan yapraklar bir bir düşerler dallarından yerlere. Yeşil, çimeni bir yorgan gibi örter, sarı ve turuncu rengin tonlarıyla boyarlar. Ve sonrasında bir hışırtı duyulur sert esen rüzgârla karışan. Artık hazan vaktidir.

Gümüşhane'de Cebeli Köyü ormanları sararmış yapraklarıyla karşılar sizi. Bir tül zarafetiyle yükseklerden aşağı akarken sonbaharın renkleri karışır sularının sesine. Ormanlarında yerlere serilmiş turuncu alacası yapraklar üzerinde uzanası gelir insanın. Uzanıp bu güzelliği seyre dalan ormanda yaşanmışların gerisinde kalan anılarımız canlanır.

Ağaçlar hiçbir zaman yalnız değildir ormanlarda. Güneşle dostlukları, bulutlar ile yarenlikleri, toprak ile vuslatları bundandır. Bundandır sonbaharda yapraklarını savurup etraflarına saçmaları.

Sonbaharın durgunluğu, sakinliği derelere çaylara da aksetmiştir. Gümüşhane'de su hayat verdiği yeşilliklerin arkasında uykuya geçmek için hazırlık yapmaktadır. Can verdiği ağaçların yaprakları onun kollarındadır artık.

Tabiatın bu döngüsü devam eder yıllar yılı, yolları aşarsınız. Bir an gelir ki çişe ve sis kaplar önümüzü. Sislerle uyununuz başlar ve onu takip edersiniz.

Bereketli pazarlar

Geçmişten günümüze zengin birikimiyle yoğrulan Gümüşhane'nin bereket yüklü pazarları, bu topraklara değer katan renklerden biridir. Tarihi İpekyolu üzerinde bulunan şehrin beş ilçesi haftanın bir günü pazarlarında alışveriş ayrıcalığı vaat ediyor.

Çeşit çeşit yiyecek, ahşap ve bakır işleri, kaybolmaya yüz tutmuş el zanaatları örneklerinin satıldığı Halil İbrahim bereketi sunan bu pazarlara haftada bir bakmaya ne dersiniz? "Beni aldatmaktan ve aldatılmaktan koru Allah'ım" diye biten bir dua asılıyor pazar tezgâhının direğinde. İlçelerin merkezinden ve köylerinden gelenlerin alışveriş ettiği pazarda, yörenin dağlarında otlayan hayvanların sütlerinden yapılan yoğurt ve peynirlerinden, iğne oyalarına, köy yumurtalarından taze sebzelerin satışa sunulduğu bereketli pazarlardır.

İlhan Sivri

Gittin

"……"

Bu şehrin söyleyecekleri, bu şehre söyleyeceklerin vardı…

Bir hikâyeyi yarım bırakırcasına, bitmeyen şiirleri katırcasına "cılız kanatlarıyla Kaf Dağı'na" yola alan Pervane gibi gittin… Hangimizin Şems, hangimizin Pervane olduğunu söyleyemeden serdin yolları aramıza…

Ay ışığında yıkanan bir pencereye yazmıştın" Mutlu olduğun vakitlerde birdenbire hüzünleniyorsan birisini çok özlüyorsun demektir." diye. Oysa biz hep hüzünlüydük.. Hüzün renk veriyordu çayımıza, sesimize nefes, yüzümüze ışık veriyordu. Hüzün mesleğimizdi. Dört tarafın altı yönün hüzün desenleriyle nakşedilmişti ama bir tarafın alaturka çizgilerle doluydu hep. Biz hüznümüzle mutluyduk biliyordun.

Bu şehirde yazdıkların vardı,

"TİYATRODA NASIL BOŞ SAHNEDE DEKORUN OYALADIĞI SEYİRCİ, SÖZ BAŞLAR BAŞLAMAZ BÜTÜN O TEFERRUATI GÖRMEZ OLURSA, BEN DE ÖYLECE İNSAN ISTIRABI KARŞISINDA TABİAT GÜZELLİĞİNE KAYITSIZDIM, YABANCIYDIM."
A.H.TANPINAR

bu şehre dair yazacaklarının yanında çok küçük olsalar da. Şair olsaydın başka türlü anlatırdın anlatacaklarını, bir dizede malum olurdu belki bütün meramın. Ama şairler anlatamadı senin anlattıklarını. Şairler seni nasıl anlatsınlar ki uzansalar elleri kopar, söyleseler dillerine kılıç düşer.

Bir kavgan vardı şiirle küçüklükten beri süregelen. Bu sebepten başka yollara başvurdun zamanın elinden kurtarabilmek için hüznünü. Kelimelerle resmettin, kitaplarla çerçevelettin. Her gittiğin şehre götürmekle kalmadın resmini, her değen gönle nakşettin.

Ve biz senden ar(a)da kalan resimleri hüznünün güzelliğinden gayri göremedik. Ne güzellik varsa bu şehirde kayıtsız kaldık. Hüznümüze bakmaktan görmedik hududumuzu. Münzevi bir yaprağa tutturup sevdamızı her mevsim başka renge boyadık. Mevsimleri kovalardık ama sen gittin

Sen gittin ve olduğumuz gibi seninleydik.

Sen gittin

Oysa kalbine kalp değen ayrılmaz dostum. Ne kadar kalbe değdiysen doldurup heybene biz de tutunup iplerine seninle gittik. ■

Mutfakta tatlı bir rejim: "soysalizm"

Sahrap Soysal

Röportaj : Engin Doğru-İsmail Gürses

2003 yılında yayınladığı "Bir Yemek Masalı" kitabı ile dünyanın en büyük yemek kitabı yarışması olan Gourmand'da 6 bin kitap arasından birinci olan, herkesin tanıdığı, ekranların güler yüzü, yemek denilince akla ilk gelen isimlerden biri olan Gümüşhaneli Sahrap Soysal ile bu sayıda sohbet etme imkanı bulduk.

Sahrap hanım öncelikle röportaj isteğimizi kabul ettiğiniz için teşekkür ederiz. Bize kendinizden, Gümüşhane'de yaşadığınız dönemden bahseder misiniz? O dönemler Gümüşhane nasıldı?

■ Annem Gümüşhane'de yaşarken doğum için Kelkit'e baba evine geliyor. Dolayısıyla Kelkit doğumluyum ama Gümüşhane'de büyüdüm.

Bundan 50 yıl öncesinin Gümüşhane'sinden hiç unutmadığım anılarım var. Herkesin birbirini çok iyi tanıyıp bildiği dönemlerdi. Aile görüşmelerinin sık sık yapıldığı, çocukların sokakta oynadığı, dini bayram günlerinin çok önemsendiği, herkesin birbirine sevgi ve saygıyla davrandığı çok güzel günlerdi.

Evimizin karşısında Halkevi vardı. Üst katı sinema salonu olarak kullanılırdı. Annemle ve kardeşlerimle sık sık sinemaya giderdik. Ayrıca kadınlar toplanır, eğlence düzenler ve şarkılar söylenir, oyunlar oynanırdı. Eğer annem bizi götürmezse bütün kardeşler pencerenin önüne dizilir giren çıkanı izlerdik. Havalar ısınınca Sorda Bahçeleri'ne, Daltaban'a, Pirahmet'e, Bağlarbaşı'na, Kızılköy'e pikniğe giderdik. Çok becerikli annem hemen dolmaları sarar, su böreklerini bağlar ama mutlaka babamın çok sevdiği Kartol (patates) kavurmasını yapardı. Babanem Arife Hanım yemekleri kontrol eder, çarşıdan geçerken gazoz alalım diye tembihlerdi. Kurtuluş Savaşı Gazisi dedem Mustafa Ataman 100 yılı devirmiş, dimdik duran bir çınar ağacı gibiydi. Gümüşhane'nin düşman işgalinden kurtuluşunun yapıldığı törenlere davet edilir, hemen Vali Bey'in yanına oturtulurdu. Onun yeşilimsi buğulu gözlerindeki gururlu parıltıyı bugün bile hatırlıyorum.

Gümüşhane Anadolu'nun küçük ve şirin illerinden biri ancak Türkiye'de çok etkili ve önemli insanlar yetiştirmiş bir il. Yaptıkları işlerde zirveyi yakalamış bu insanların Gümüşhane aidiyetini hiç unutmadığını görüyoruz. Bunu neye bağlıyorsunuz?

■ Bu soruya rahmetli babamdan bahsederek cevap vermek isterim. Rahmetli babam yüksek inşaat mühendisi Hasan Ataman Reksene köyü doğumludur. Memleketini çok seven, Gümüşhane deyince gözleri dolan, her yıl mutlaka memleketine gidip köy köy dolaşan bir Gümüşhane aşığıydı. Caminin minaresine para yetmedi, okulun masalarını alamadık, belediyeye bir damperli kamyon lazım dendiğinde düşünmeden yardım eden, aidiyet duygusu çok gelişmiş bir Gümüşhane'liydi.

Sahrap Hanım neden yemekçilik?

■ Ben aslında ODTÜ Kimya mezunuyum. Devlet ve özel sektörde 25 yıl çalıştım. Yemek yazarlığı benim emeklilik işim. 2000 yılında bir tesadüf ile TV programıma başladım. Ardından gazete köşeleri, yemek ekleri derken 15 kitap yazdım. Anadolu yemek kültürünün yılmaz bir araştırmacısıyım. Uluslararası ödüllerim var. Üniversitelerde ders veriyorum ve yurt dışında Türk Mutfağı'nı temsil ediyorum. Her şeyden önce işime tutkuyla bağlıyım ve severek yapıyorum.

Kendi adınızı taşıyan restoranınızda Gümüşhane'ye has yemekler de sunduğunuzu biliyoruz. Gümüşhane mutfağı için neler söylemek istersiniz?

■ Kapısı her an açık, gelen gidenin hep Tanrı misafiri sayıldığı, her an yemek pişirilip kotarıldığı bir evde büyüdüm. Kendi evim gibi gördüğüm Sahrap Pera Restoranı'nda ise en sevilen yemeğimiz Siron'dur. Gümüşhane Gökçe Yufka'dan getirtiyorum. Rahmi Koç, Bülent Eczacıbaşı, Aydın Doğan ve birçok ünlü kişilik onlara pişirdiğim Siron'a bayılırlar.

Çocukken, belki de bütün çocuklar gibi, en sevdiğimiz şeylerden biri annemin mutfak eşyaları ile oynamak, onları gerçek işlevleri dışında da kullanmaktı. Her birimiz annemin pek kıymetli bakır eşyalarından birini seçerdik ve farklı zamanlarda farklı oyunlar oynardık bu eşyalarla. Tabii annemden gizli. Bir keresinde, annem komşuya çaya gittiğinde, yasaklı olan bakır eşyaları aramızda paylaşmıştık. Öğleden sonra oturmasına gittiği için annemin saatlerce eve gelmeyeceğinden emindik. Bakır eşyalarla en çok haşır neşir olanlardan biri olarak oyunun organizasyonunu da ben üstlenmiştim. Dört, kişilik, bir orkestra kuracaktık, Herkes elindeki eşyayı müzik aleti gibi kullanıp ses çıkaracaktı. Benim görevimse annemin reçelin köpüğünü almak için katlandığı çok sevgili bakır el kevgiriyle orkestrayı yönetmekti. Tam orkestra düzene girmişken ve ben elimdeki bakır kevgirle yönetmeye hazırlanırken kapıdan annem giriverdi. Çok korkmuştuk Hepimiz olduğumuz yerde kalakaldık. Annem beklediğimiz kadar sinirlenmemişti ama her birimize ayrı ayrı ceza vermeyi de ihmal etmedi.

Yaşım ilerleyince annemin o bakır eşyalara neden o kadar değer verdiğini anladım. Şimdi benim evimin de en değerli eşyaları bu bakır eşyalar ve annemin bana verdiği pek kıymetli kevgiri.

Gümüşhane ve sizlere dair sorulacak çok soru söylenecek çok söz var ancak zamanınızı fazla almak istemeyiz. Son olarak okuyucularımıza neler söylemek istersiniz?

■ Benimle bu röportajı yaptığınız için çok teşekkür ederim. Böylece o muhteşem anılarım gözümde canlandı. Kuşakkaya Gazetesi'nin sahibi Turan Tuğlu'yu hayranlıkla dinlediğim, Hicabi Ataçlar'ın konağını saatlerce seyrettiğim, Şinasi Özdenoğlu'nun evinin bahçesinde çay içtiğim, Kemal Akçay'ın bol cevizli pestillerini yediğim o günlere geri döndüm. Tüm Gümüşhane'lileri sevgi ve saygıyla selamlıyorum.

Bizlere değerli zamanınızı ayırdığınız için çok teşekkür ediyoruz.

Anadolu mutfağı üzerine 2011 yılında yayınladığı "Kalaylı Kaplarda Alaylı Yemekler" adlı kitabında Gümüşhane mutfağına da yer veren Sahrap Soysal, Gümüşhane mutfağından şöyle bahsetmektedir;

"Eskiden çoğu evde bugünkü şömine benzeri açık ocaktaki közün üstüne çember veya üçgen biçimindeki sacayağı koyulur, üzerine orta boy debbe yerleştirilir ve tencere olarak da kullanılırdı. Sacayağı kullanılmadığı zaman debbelerin direkt közün üstüne oturtulduğu da olurdu. Debbedeki yemek sabaha kadar için için pişer, kahvaltıda da yenir; debbede pişen gendime çorbasının tadına doyum olmazdı. Anadolu'nun pek çok yerinde olduğu gibi, Kelkit'in bazı evlerinde, yere çukur kazıla-rak yapılan tandırlar bulunurdu. O zamanlar dedemin evinin emektarı olan Güller Bibi, tandırımızda önce ekmekleri pişirir, ardından yemek dolu orta boy debbeyi tandırın dibine indirirdi. Ateşi geçen ve sönmeye yüz tutan tandır közüyle uzun sürede pişen yemek çok lezzetli olurdu. Orta boy debbelerde daha çok beyaz kuru fasulye, kuru kemik ve aşurelik buğday kullanılarak pişirilen gendime yemeği yapılırdı; keşkeğe benzeyen gendime yemeği Anadolu'nun her köşesinde farklı kaplarda pişirilirdi.

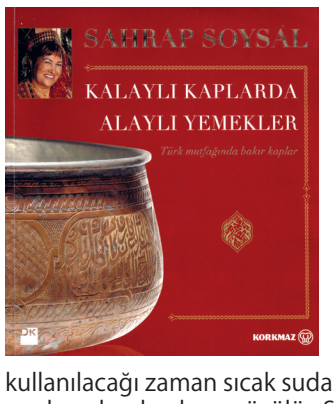

Gümüşhane'nin kuşburnu meyvesi çok meşhurdur. Bol C vitaminli bu meyve her derde devadır. Uzun yıllar mide ülseri ve hazımsızlık çeken babam, kuşburnu şurubunu sofrasından eksik etmezdi. Yazın toplanıp kaynatılan, büyük topaklar halinde sıkılıp kurutulan kuşburnu golotları kış için saklanır. Kuşburnu golotları kışın kullanılacağı zaman sıcak suda bekletilir, çekirdekler kevgir yardımıyla çıkarılır ve süzülür. Şişelere doldurulup şifa niyetine içilir. Anadolu'da yine kışa hazırlık döneminde topaklar halinde kurutulan yoğurda kurut denir. Kışın yapılan ayranlı çorbaların hepsinde kurut kullanılır. Çorba hazırlanacağı zaman kurutlar kesrenin içinde ılık suda bekletilir, sonra da kevgirde süzdürülüp kullanılır.

Kelkit te olduğum yaz teyzekızı Şaduman ablanın düğünü vardı. Düğün sabahı bile Şöhret Teyzemin mutlaka meşhur "tuala" kuymağını pişireceğini biliyordum. "Süt yüzü kaymağı" da dediğimiz süt, un ve tereyağıyla yapıları bu kahvaltı yemeğinin tarifi şöyledir: Uzun süre tahta kaşıkla karıştırılan kuymak, yavaş yavaş unu toparlamaya başlar ve tereyağını da yemeğin en üst katmanına çıkararak gerçek kuymak kıvamını oluşturur. Erimiş tereyağının yüksek kenarlı, kalın tavanın üstüne çıkmasıyla, yani yemeğin yağı kusmasıyla birlikte altı söndürülür. Üzeri neredeyse üç parmak, kaymak tutmuş taze süt ile yayıktan yeni çıkmış tereyağının emsalsiz birlikteliğinden oluşan bu yemek, üzerine taş değirmende yeni çekilmiş kepekli unun katılmasıyla lezzetinin doruğuna çıkardı.